

SVERIGE 5:20
INKL. MOMS

MYNT KONTAKT

10

DECEMBER 1977

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS TIDSKRIFT

Sirater och emblematiska figurer

Sid 10

Kungliga kronor på mynt och i verklig- heten

Sid 4

Från myntskåp i Skara till kabinettet i Göteborg

Sid 16

SNF Kurs i medalj- och sedelkunskap

Sid 3

MORASKATTEN

Sid 8

MYNT OCH MEDALJER I GRUNDSTENAR (5)

Sid 20

MOTION OM NY TIOKRONESEDEL AVSTYRKT

Sid 18

SUOMALAISET LUKIJAMME VOIVAT KIRJOITTA MEILLE SUOMEKSI

Sid 24, 25

JULERBJUDANDE

MYNTSKÅP Lembit JUNIOR 4 lådor med filt	75:-	Ni som inte erhållit vår egen LAGERPRISLISTA 1977-1, sänd oss ert namn och adress så skickar vi vår nya lista: 1977-2
Myntverksförpackade ÅRSSET 1976	45:-	
MYNTBOKEN 1978 (Tonkin)	29:-	
SVERIGES MYNT 1818-1977 Värd. priser 1978	15:95	
SVERIGE 1 KRONOR		SVERIGE 1 ÖRE
1875 1+ 225:-		1874 1+ 95:-
1924 m.pkt 01/0 295:-		1877 lång t.1+ 180:-
1940 01a0 20:-		1878 0 675:-
1941 0 60:-		1878 1+ 200:-
1953 01 50:-		1879 kort t.1 60:-
1958 01a0 175:-		1886 01 200:-
1960 01a0 45:-		1894 1+ 250:-
		1894 1 175:-
		1907 0 75:-
SVERIGE 5 ÖRE		1909 St.k. 0 300:-
1906 1+ 50:-		1909 L. k. 1+ 150:-
1909 l.k. 1+/01 400:-		1913 0 150:-
1910 1a1+ 1800:-		1914 0 350:-
1911 god 1+ 75:-		1915 0 70:-
1915 01a0 250:-		1920 0 65:-
1915 0 695:-		1923 0 125:-
1919 b 01/0 225:-		1925 0 40:-
1920 01/0 200:-		1926 0 40:-
1923 01 575:-		1929 0 40:-
1926 01 175:-		1935 0 30:-
1926 0 475:-		1936 k.6 0 25:-
1927 1+ 1400:-		1938 0 45:-
1928 01/0 200:-		1941 0 25:-
1934 01 75:-		1945 j. 0 65:-
1937 0 150:-		1949 j. 0 40:-
1938 0 100:-		1950 j. 0 20:-
1939 0 175:-		
1940 01 35:-		GUSTAV 1ll Riksdaler
1940 änd.4 0 275:-		1 Rdr 1776 1+ 1175:-
1949 j. 0 115:-		1 Rdr 1776 1 895:-
1950 j. 0 175:-		1 Rdr 1779 1+ 1700:-
		1 Rdr 1781 1+ 1800:-
SVERIGE 2 ÖRE		1 Rdr 1781 1 975:-
1879 0 450:-		1 Rdr 1782 1+ 1150:-
1900 rund 0.1 300:-		1 Rdr 1783 1(+) 975:-
1907 0 110:-		1 Rdr 1788 1+ 1200:-
1910 0 550:-		1 Rdr 1790 1 575:-
1921 0 110:-		1/3 Rd 1778 1(+) 300:-
1925 0 115:-		1/3 Rd 1778 1+ 400:-
1928 0 195:-		1/3 Rd 1783 1 150:-
1930 0 125:-		1/3 Rd 1786 1+ 700:-
1931 0 135:-		
1934 0 110:-		OSCAR 1
1935 0 85:-		4 Skbo 1849 1+a01 575:-
1936 0 110:-		4 Skbo 1849 1? 40:-
1937 0 70:-		4 Skbo 1850 1(?) 75:-
1939 0 50:-		4 Skbo 1850 1? 50:-
1940 0 50:-		4 Skbo 1855 01/1+ 750:-
1941 0 65:-		2 Skbo 1847 1? 45:-
1946 0 90:-		1 Skbo 1847 1? 20:-
1961 TS 0 30:-		
		GULDMYNT SVERIGE
		1 ducat 1858 n0 9500:-
		1 ducat 1863 kantskada
		annars god 1+/01 4400:-
		20 kr 1898 01 2200:-
		10 kr 1876 01 1000:-
		10 kr 1876 1+/01 850:-
		10 kr 1901 01 800:-
		5 kr 1899 01 850:-
		5 kr 1901 01a0 1000:-
		5 kr 1901 01 800:-
		5 kr 1920 01 850:-
		NORGE 2 KRONER
		1904 0 1950:-
		1907 jub 01 350:-
		1907 korsl 01 1150:-
		1908 01 275:-
		1908 1+ 200:-
		1913 01a0 250:-
		1914 jub 0 150:-
		1915 1+ 175:-
		NORGE 1 KRONER
		1877 1? 30:-
		1879 1? 175:-
		1881 1? 200:-
		1890 1 125:-
		1894 1? 50:-
		1904 01/0 1400:-
		1912 1 150:-
		1913 1+ 275:-
		1915 1+ 85:-
		NORGE 50 ÖRE
		1874 1(?) 400:-
		1885 1 600:-
		1896 01a0 500:-
		1900 01a0 525:-
		1900 1 60:-
		1920 1+ 450:-
		1923 01 895
		NORGE ÖVRIGT
		12 sk 1850 1 120:-
		12 sk 1856 01 375:-
		12 sk 1873 1+/01 525:-
		25 ø 1916 1 95:-
		25 ø 1923 01a0 225:-
		5 ø 1876 01a0 125:-
		5 ø 1896 01/0 125:-

Vi önskar alla våra kunder en GOD JUL och ett GOTT NYTT SAMLARÅR

Alla priser inkl. moms. - Full bytesrätt inom 8 dagar.

Porto tillkommer.

PEO MYNTHANDEL AB

DROTTNINGGATAN 29, BOX 16245, S-103 25 STOCKHOLM

TELEFON 08-21 12 10

MYNTKONTAKT

SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGENS TIDSKRIFT

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(vardagar 10.00-13.00)

Myntkontakt:
Postgiro 42 30 50-4
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Myntkontakt utkommer mellan
den 10:e och 15:e varje månad
Ingen utgivning under juni och juli

Prenumeration: helår 50:—

REDAKTION

Ansvarig utgivare:
Lars O Lagerqvist

Huvudredaktör:
Torgny Lindgren
Telefon 018-12 09 94
Sankt Olofsgatan 12
752 21 Uppsala

Teknisk redaktör:
Nils Åberg
Telefon 08-24 31 10
Box 1310, 111 83 Stockholm

Redaktionskommitté:
Madeleine Greijer
Bengt Hemmingsson
Frank Olog
Bertel Tingström

Copyright:
Myntkontakt och respektive
författare, vilka ansvarar för
sakinnehållet i sina bidrag

ANNONSER

Bohning och material:
Telefon 24 31 10
Box 1310, 111 83 Stockholm

Annonspriiser exkl. moms:

4 sidor (mittuppslag)	3 300:—
2 sidor (mittuppslag)	1 750:—
2:a omslagssidan	1 000:—
omslaget 4:e sida	1 350:—
1/1 sida (157 x 220 mm)	800:—
2/3 sida (104 x 220 mm)	560:—
1/2 sida (157 x 108 mm)	420:—
1/3 sida (50 x 220 mm)	300:—
1/4 sida (76 x 108 mm)	230:—
1/6 sida (50 x 108 mm)	160:—
1/12 sida (50 x 52 mm)	90:—

Sista materialdag:
Den 15:e i månaden
före utgivning

Annonsmaterial:
Negativ eller positiv offsetfilm
För typografering och sättning av
annonser debiteras nettopriser

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

ISSN nr 0435-8245

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Höstens sista sammanträde 1977

KLUBBMÖTE. Onsdagen den 14 december kl 18.30. Östermalmsg. 81.
Året avslutas med "liten julfest".

Vårprogrammet 1978

KURS I MYNT-, MEDALJ- OCH SEDELKUNSKAP påbörjas
under våren och beräknas fortsätta minst ett år.

Lokal: SNF, Östermalmsgatan 81, Stockholm och i vissa fall Statens
historiska museums hörsal, Storgatan 41. *V g anmäl ditt deltagande till
kansliet.*

1. *Onsdagen den 18 januari kl 18.30.* Introduktion: Litteratur, grund-
terminologi osv. Att skaffa mynt. Lars O Lagerqvist.
2. *Onsdagen den 22 februari kl 18.30.* Priser på varor och löner.
Utvecklingen från våra dagar och bakåt i tiden. Inflationer.
Lars O Lagerqvist.
3. *Onsdagen den 19 april kl 18.30.* Bernadotternas mynt i Sverige.
Från bröllopsfemtiökronan till Karl XIV Johan.
4. *Onsdagen den 24 maj kl 18.30.* Vår egen tids mynt: Utlandet. Från
guldmyntfot till kreditmynt (1816-1978).

ITALIENSK AFTON ordnas tisdagen den 24 januari 1978 i Kungl
Myntkabinetet. Vi beser "Från aes rude till lira i Italien" under ledning
av jur dr Ernst Nathorst-Böös samt äter italiensk supé i lunchrummet
(obligatorisk anmälan). Medtag mynt och sedlar du vill fråga om!

MEDELTIDSSSEKTIONEN träffas på Östermalmsgatan 81 kl 18.30
tisdagar den 10 januari, den 7 februari, den 14 mars och den 25 april.

MEDALJAFTON ordnas onsdagen den 15 mars kl 18.30 på Öster-
malmsgatan 81. Dessutom hoppas vi kunna arrangera en utflykt till
Eriksbergs slott för att kunna bese medaljerna i friherre CJ Bondes
samling under våren.

RESAN TILL ROM är preliminärt planerad till vecka 19 eller 20
(8-14 resp 15-21 maj). Anmäl ditt intresse till kansliet!

AUKTION hålls tisdagen den 4 och onsdagen den 5 april, som vanligt
i Statens historiska museum, Stockholm (ingång från Storgatan 41).

ÅRSMÖTET hålls torsdagen den 1 juni och kommer att kombineras
med en utflykt till Uppsala, varvid Universitetets Myntkabinetet visas
av dess föreståndare dr Bertil Wærn.

EXTRA UTTAXERING OCH ÅRSAVGIFT

SNF:s ekonomiska situation och de stigande kostnaderna för porto,
hyra, trycksaker m m framtvängde tyvärr en extra uttaxering av 50 kr.
Inbetalningskortet för årsavgiften (bifogat) innefattar denna höjning.

TILL SIST

vill redaktionen för MYNTKONTAKT önska föreningens medlemmar
och tidskriftens övriga läsare en GOD JUL 1977 och ett GOTT NYTT
ÅR 1978!

Lars O Lagerqvist

Torgny Lindgren

*Erik den heliges gravkrona. Förgylld koppar, 1100-talets senare hälft.
Uppsala domkyrka.*

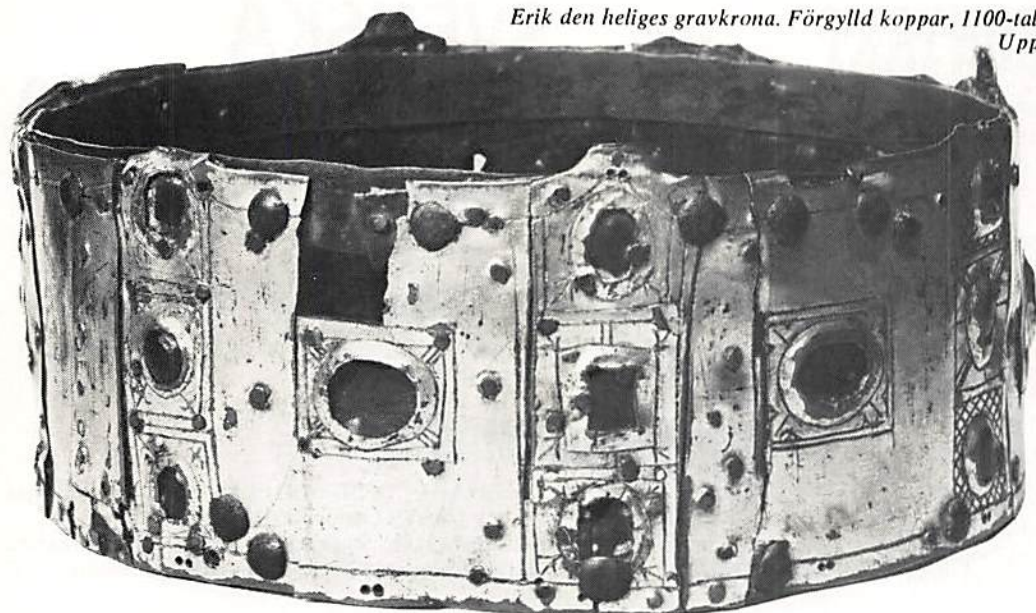

FIG 1

Kungliga kronor på mynt och i verkligheten

Den kejserliga, kungliga eller furstliga kronan pryder sedan medeltiden på ett eller annat sätt de flesta monarkiers mynt, vanligen ovanför ett riksvapen, men ofta inkomponerad på annat sätt i bildframställningen; på äldre mynt med porträtt bär monarken också sitt värdighetstecken på huvudet. Men hur såg dessa kronor ut i verkligheten? I en artikelserie i MYNT-KONTAKT skall vi försöka jämföra de "verkliga" kronorna med dem som avbildas på mynten. Dessa senare är ofta — men inte alltid — heraldiska, dvs har ett i likhet med riksvapnet i lag fastställt, vanligen förenklat utseende. De "riktiga" är ibland bevarade, men oftare nedsmälta och deras troliga utseende måste då rekonstrueras på mera osäkra grunder — bilder på konstverk, bevarade räkenskaper etc.

1. "S:t Eriks krona" och de tidiga svenska medeltidsmynten

Av LARS O LAGERQVIST

Under vikingatiden var de skandinaviska och anglosaxiska kungarnas värdighetstecken en *hjälm*, som de troligen ifördes i samband med att de "dömdes" till konung. I England byttes denna under kristet inflytande mot en krona redan under år 973 (Eadgars kröning), medan det skulle dröja längre i Norden. I själva verket vet vi inte, när kungen började bära en krona. Den äldsta kända kröningen i Norden ägde rum i Norge 1164; sedan följer Danmark 1170 och Sverige 1210 (Erik Knutsson). Danska kungar hade för övrigt redan tidigare under 1100-talet mottagit en krona av den tyske kejsaren, som de besökt och hyllat. Givetvis kan kröningsceremonier ägt rum tidigare, eftersom vår kännedom om den äldre medeltidens historia är ytterst ofullständig. Dessutom får det anses troligt, att de svenska kungarna anlade krona någon gång under 1100-talet. Det äldsta bevarade svenska kungasigillet (fig 4) är från 1160-talet och visar Karl Sverkersson iförd en öppen krona (en krona med bygel ansågs vid denna tid förbehållen kejsaren, jfr nedan). Denne kan mycket väl ha givits kronan vid hyllningen på Mora sten sydost om Uppsala, en ceremoni som i likhet med Eriksgatan var äldre än den kyrkliga kröningen.

FIG 2

Rekonstruktion av kronans ursprungliga utseende. Statens historiska museum. Foto ATA.

Den äldsta bevarade svenska kungskronan är emellertid en *gravkrona*, nämligen den sk S:t Eriks krona, förvarad tillsammans med helgonets ben i det förgyllda silverskrinet i Uppsala domkyrka; den låg där redan på 1600-talet (fig 1). Bengt Thordeman har ägnat denna krona ett ingående studium och påvisat, att den måste ha tillkommit under 1100-talets senare hälft. Den är tillverkad av förgylld koppar och prydd med stenar av färgat glas; dess diameter är ca 200 mm och omkretsen 625 mm. Spetsarna har brutits av och försvunnit. En rekonstruktion (fig 2) är endast ett förslag — i stället för liljor kan spetsarna naturligtvis ha utgjorts av kors eller dylikt.

En intressant detalj visar att den måste burits av en människa och inte ha tagits från en Kristus- eller Mariabild, något som tidigare ansetts troligt: på insidan finns små hål, i vilka en mössa eller ett foder har varit fastgjort, nödvändiggjort även av kronans stora diameter. Dyliga mössor är kända såväl från andra begravningskronor som från i livstiden burna; den tyska kejsarkronan kunde ju t ex inte varje gång ändras om efter den nye monarkens huvudstorlek, utan fick avpassas med hjälp av en inre huvudbonad av tyg eller ett foder. Troligen har

FIG 3

Det tysk-romerska rikets kejsarkrona, troligen tillverkad i slutet av 900-talet (bygeln från ca 1030). Schatzkammer, Wien.

Erik aldrig burit denna krona under sin livstid, utan den har tillkommit i samband med begravningen, eller kanske vid den högtidliga skrinläggningen (som förmodligen skedde under sonens, Knut Erikssons, regering, under 1100-talets slut). För detta talar ytterligare, anser Thordeman, att kronans nacksida aldrig färdigställdes — buren av en ligande död skulle ju ingen kunna se den — och att den tillverkats i oädel metall.

Om vi går till de samtida eller något senare mynten och de flesta sigillen finner vi, att kungen där är iförd en liknande krona av den gängse, *öppna* typen. De öppna kronorna anses ha utvecklats sig ur den äldre, bysantinska typen som egentligen är ett diadem i form av en ring; sedan försågs denna med uppstående dekorationer i form av spetsar, liljor eller kors. De bysantinska kejsarna övergick småningom till att bära en *bygelkrona*, utvecklade ur en form av hjälm. De västerländska kejsarkronorna har också byglar, men deras tidigare beroende av östliga förebilder är osäker. Den förnämsta av alla europeiska kronor blev med tiden den tyska *rikskronan* (numera förvarad i Wien), antagligen tillverkad i ett kloster i Reichenau för Otto I ca 960-970. Den har en enda bygel (fig 3), som tillkommit något senare, men anses ha ersatt en äldre. Med tiden kom denna krona att få anseende som den främsta av alla (det fanns flera kejsarkronor) och

FIG 4
Karl Sverkeresson (ca 1161-76). Detalj från dennes majestätssigill, det äldsta i Sverige bevarade. Riksarkivet.

FIG 5

FIG 6

Knut Eriksson (1167-95/96), brakteater från Svealand, troligen slagna i Uppsala. Skala 2:1.

de tysk-romerska kejsarna kröntes med ett undantag sedan 1452 alltid med "rikskronan" fram till 1792 (Frans II), med tiden i Frankfurt. Den från det romerska riket ärvda, men orealistiska synen på kejsaren som alla andra monarkers och furstars länsherre återspeglas i en av inskrifterna på kronans insida, som på latin säger, att "genom mig regerar kungarna". Andra, något senare kejsarliga kronor har två byglar eller en mitra innanför kronringen och är mycket höga. De europeiska kungarna skulle med tiden också förse sina kronor med byglar, ett av de många sätten att statsrättsligt demonstrera sitt faktiska oberoende av kejsaren. Den ungerska Stefanskronan från ca år 1000 fick sålunda sina byglar tillagda redan på 1100-talet, men i de flesta stater skulle en dylik förändring dröja betydligt längre — i Sverige till 1561, i Danmark till 1665; men härom mera i fortsättningen.

FIG 7

Götaland, Knut Eriksson (1167-95/96), brakteat slagen i Lödöse. Skala 3:1.

FIG 8

Den ungerska Stefanskronan från ca 1000, på 1100-talet försedd med två byglar.

På Karl Sverkerissons sigill från 1160-talet (fig 4) är kronan otydlig, men man ser att den är öppen och bär tre från kronringen uppstående knoppar. Knut Eriksson (regerade 1167-1195/96), Erik den heliges son, präglade mynt i Svealand (sannolikt i Uppsala) och i Götaland (Lödöse) och på de flesta av dessa urskiljer vi tydligt en kungakrona med tre spetsar, utformade som liljor (fig 5-7); på myntet från Lödöse utfyller huvud och krona helt den inre ringen som ett slags "gubben i månen" och kronan blir därför starkt förminskad. Även om dessa bilder är rent symboliska förefaller det ytterst sannolikt, att Sveriges konung nu ägde och vid högtidliga tillfällen bar en krona, som anslöt sig till förebilder från kontinenten och i huvudsak var utformad som de få i vårt land bevarade Kristus- och Mariakronorna från tidig medeltid. Intressant är att notera, att Knut Erikssons Svealandsbrakteater har pendilier, dvs på bägge sidor om kronan nedhängande band eller kedjor, något som vi känner från bland annat den ovannämnda ungerska Stefanskronan (fig 8). Dessa prydnader härstammar ursprungli-

FIG 9

Brakteat med krona, slagen i Svealand (Uppsala) för Johan Sverkersson (1216-22).

FIG 10

Brakteat från samma myntort och visande krönt kungahuvud; slagen för Knut Långe (1229-34). Skala 2:1.

gen från de persiska kungarnas huvudbonad (sassanidernas dynasti). Det är naturligtvis minst sagt osäkert, om Knut Eriksson någonsin burit en krona med sådana band, okända på alla senare svenska myntbilder. Utländska förebilder måste ha spelat in, liksom för ett av Knuts sigill, där han framställs i en bygelkrona av "kejsarlig" typ — om detta var en avsiktligt vald "förhöjning" av monarkens värdighet är omöjligt att säga, men att någon sådan svensk krona inte existerat i verkligheten är säkert.

Med undantag av pendilierna återfinns vi under 1200-talet och senare tämligen likartade kronor på de svenska mynt, som pryds med kungahuvudet eller enbart kronan. Tre spetsar är synliga, vanligen slutande i en lilja eller ett klöverblad, ibland endast punkter eller spetsar (fig 9-10). Myntytans litenhet och den oftast enkla graveringen gör, att vi säkert kan fastslå, att kronbilden inte är mera realistisk än kungabilden; de är symboler, ingenting annat, på samma sätt som de heraldiska vapenbilderna.

I ett följande nummer av MYNT-KONTAKT behandlas den svenska kungakronan fram till 1561.

Myntbilderna ur Kungl Myntkabinettets och Sven Svenssons samlingar. Foto: Nils Lagergren, ATA.

LITTERATUR:

R Cederström: De svenska riksregalierna och kungliga värdighetstecknen. Stockholm 1942.

Erik den Helige. Historia — kult — relik. Studier utgivna under redaktion av Bengt Thordeman. Stockholm 1954.

L O Lagerqvist: Svenska mynt under vikingatid och medeltid... Stockholm 1970.

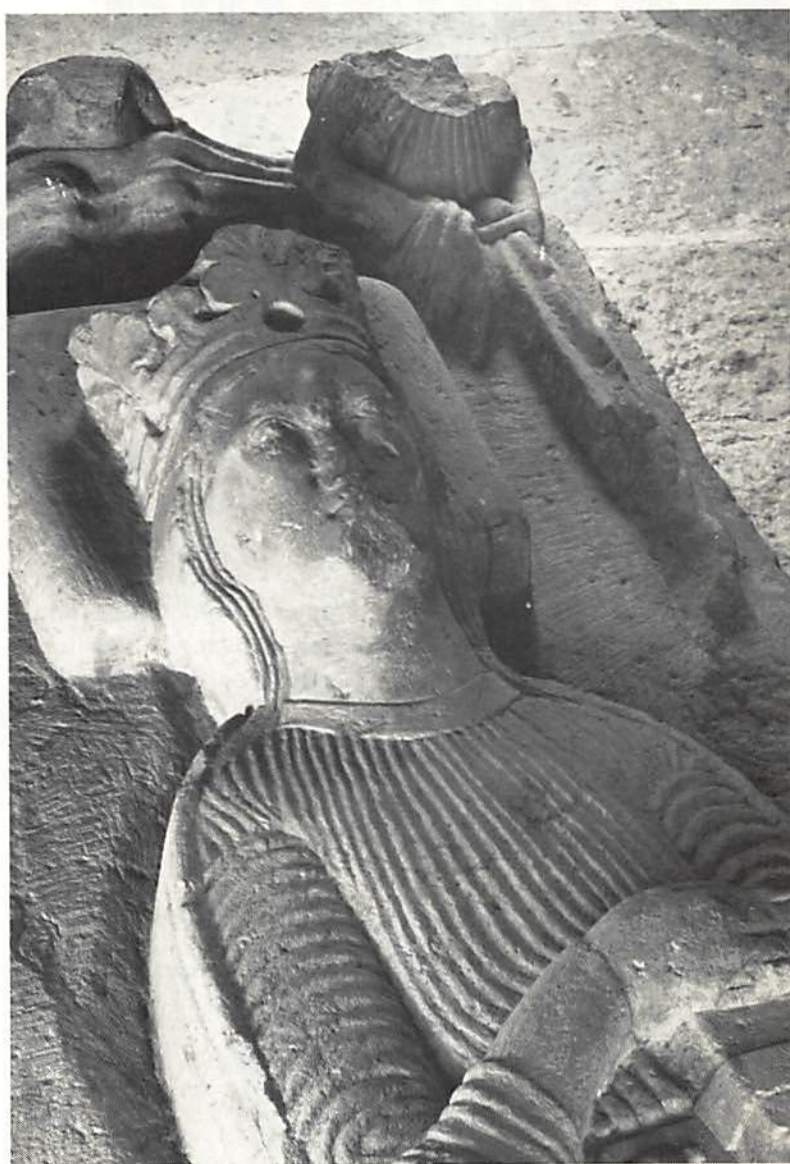
P Schramm: Herrschaftszeichen und Staatssymbolik. Vol I-III, Stuttgart 1954-56.

B Thordeman: Krona. Tryckt i Kulturhistoriskt Lexikon för nordisk medeltid IX, Malmö 1964.

Lord Twining: A History of the Crown Jewels of Europe. London 1960.

FIG 11

Drottning Katarinas gravvård från Gudhems kloster, numera i Statens historiska museum. Drottningen, som dog 1252, var änka efter Erik Eriksson "läspe och halte", den siste kungen av erikska ätten. Hon bär en stiliserad drottningkrona.

Moraskatten - Dalarnas största vikingatida myntfynd

Av KENNETH JONSSON
och
ELSA LINDBERGER

I MYNTKONTAKT nr 7, s 26, berättade en kort notis om ett nytt vikingatida skattfynd från Dalarna. Skatten hittades av några pojkar i schaktmassorna från ett nygrävt avloppsdike i Sanda, Mora-Noret, Mora, i slutet av april 1977. Den fortsatta utgrävningen av fyndet gav under sommarens lopp ett rikt resultat. Ansvaret för arbetet vilade på Rune Hermansson vid Kulturarvet i Falun; tillsammans med sina medhjälpare fullföljde han uppgiften med stor skicklighet, dessutom med ett personligt intresse och engagemang. All jord, som kunde tänkas innehålla fynddelar, sållades omsorgsfullt igenom, och hela området undersöktes med metalldetektor.

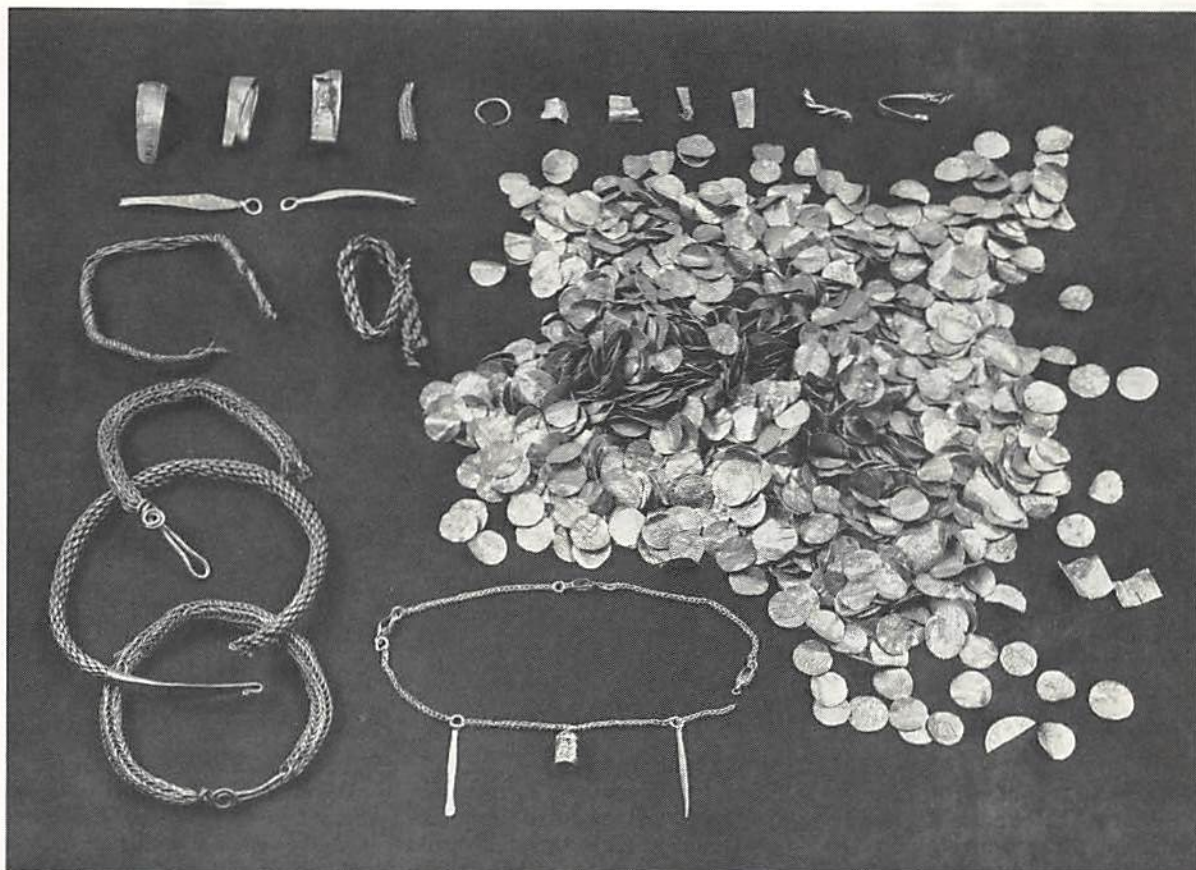
Fyndet är det största från vikingatiden i Dalarna. Då utgrävningen var avslutad i augusti, hade man funnit sammanlagt 1310 mynt, några plantsar samt 18 delar av smycke- och bitsilver, allt med en sammanlagd vikt av 1,7 kg. Mynten fördelar sig på följande sätt:

Arabiskt	1
Tyska	1159
Italienska	2
Ungerskt	1
Engelska	101
Irländskt	1
Skandinaviska	13
Danska	31
Svenskt	1

Den kraftiga dominansen av tyska mynt är det som man först lägger märke till, men samma dominans finns i övriga samtida fynd från Dalarna. För ett "normalt" fynd från Gotland är annars proportionerna mellan tyska och eng-

*Anund Jakob
1022-1050.
Sigtuna,
myntmästare
Thormoth.
Penning med Knut
den Stores namn.
Foto:
Gunnel Jansson.*

elska mynt ca 2:1. De yngsta mynten i fyndet är för de tyska myntens del en pfennig präglad i Trier under ärkebiskop Eberhard (1047-1066), för de engelska åtta pennies av Edward Bekännarens Radiate Small Cross typ, som dateras till ca 1044-1046, samt för de danskas del åtta mynt som av Hauberg förs till Sven Estridsen (1047-1075), medan mynten från övriga länder inte påverkar dateringen. Slutmynten ligger med andra ord väl samlade; skatten bör vara nedlagd någon tid efter 1047.

I ett fynd av denna storlek finns det naturligtvis åtskilliga mynt av stort intresse, men här skall bara ett beröras närmare. Det gäller det enda svenska myntet, som är präglad under Anund Jakob (1022-1050) av myntmästaren Thormoth i Sigtuna (LL 11). Det hör till en omstridd grupp, där Knut den Store anges som svearnas kung på åtsidans omskrift. Under vikingatiden är det emellertid mycket vanligt, att man kopierar hela eller delar av en

inskrift från det mynt som använts som förlaga (jfr LL s 37 nr 13-14, där Knut benämns engelsmännens kung). Med all sannolikhet är det även så med de mynt som hör till denna grupp. Vidare kan nämnas, att Olof Skötkonung på en annan debatterad grupp tituleras som engelsmännens kung (LL 13-16). Noteras kan också, att både för Knut och Olofgrupperna rör det sig endast om en stamp i vardera fallet. Det är följaktligen osannolikt, att mynten med Knuts namn skulle hänföra sig till en kort period då Knut hypotetiskt skulle ha varit kung i Sverige; i stället kan dessa mynt föras till Anund Jakobs anonyma präglingar. Exemplet från Sanda i Mora är för övrigt det tredje kända; de tidigare kända finns i Kungl Myntkabinettet resp i ett norskt fynd.

Mynten i Morafyndet är nu under bearbetning på Myntkabinettet. Under en veckas tid i slutet av augusti var hela fyndet utställt i

Myntkabinettets medaljsal. Specialvisningar anordnades och det var många som då passade på att få se skatten, innan den skulle lämnas till vetenskaplig undersökning av det team av både utländska och inhemska experter, som ansvarar för publiceringen av alla de mynt från vikingatid, som kommit fram ur Sveriges jord. På det sättet hoppas vi få Moraskatten så snart som möjligt publicerad, tillsammans med övriga vikingatida myntfynd från Dalarna. Publikationsserien CORPUS NUMMORUM SAECULORUM IX-XI QUI IN SUECIA REPERTI SUNT, *Catalogue of Coins from the Viking Age found in Sweden*, kommer inom kort ut med sin 2:a volym i Gotlandsserien, bla innehållande en förteckning över mynten från "Stavars skatt", funnen i maj 1975 i Burs socken. Med anledning av den nyfunna Moraskatten kommer nästa volym att ägnas åt de fynd från vikingatid som gjorts i Dalarna.

”Sirater och emblematiske figurer”

Av TORGNY LINDGREN

Till Sveriges Riksbanks sigill- och medaljhistoria

Ständernas ”beslut och förordning om banken i Stockholm” undertecknades den 28 september 1668. Det var ständernas uttryckliga önskan att förebygga den uppfattningen, att det fanns något som helst samband mellan den nya banken och den av Johan Palmstruch grundade Stockholms Banco.

De sigill, som den Palmstruchska banken begagnade, innehöll alla en bild i helfigur av en kvinna, som vilade högra handen på ett stort ankare och med vänstra handen visade mot en säck fylld med mynt; kring sigillens kant lästes omskriften STOKHOLMS BANCO SIGILL. (Ill. 1.) Ankaret är en gammal symbol för trygghet, och med bildframställningen i sigillen ville Palmstruch säkert säga, att allmänheten kunde hysa förtroende till hans bankföretag, vars goda likviditet symboliskt åskådliggjordes genom säcken med mynt.

På ett tidigt stadium måste även Rikets Ständers Bank skaffa sig ett sigill. Vid bankofullmäktiges sammanträde den 15 februari 1669 visade bankokommissarierna några sigillförslag; tyvärr säger protokollet inte, hur förslagen såg ut. Bankofullmäktige anmodade då bankokommissarierna att för att få fram

”någon god invention” fortsätta att överlägga med Matthias Palbitzki och David Klöcker (-Ehrenstrahl); båda var såväl utövande konstnärer som konstteoretiker. Närmare ett halvår senare, den 12 juli 1669, tog bankofullmäktiges ordförande friherre Jakob Fleming upp frågan om ett bankosigill, ”förmenandes att däruti bäst kunde sättas *fides cum cornu copiae* av penningar, stödjandes sig på ett ankare vid en sten”. *Fides cum cornu copiae* betyder: ”Förtroendet, med ett ymnighetshorn”. Det omtalas inte, hur *Förtroendet* skulle framställas i sigillet. Ymnighetshornet, som nu för första gången framträder i bankens emblemhistoria, var ett gethorn till brädden fyllt med blommor, frukter eller mynt. Ymnighetshornet har sedan antiken begagnats som symbol för överflödande rikedom; i det av Fleming framlagda förslaget till bankosigill var ymnighetshornet givetvis ett symboliskt uttryck för bankens goda likviditet. Inte heller nu fattades något beslut; bankokommissarien Joakim Lillienhoff framhöll, dels att Klöcker lovat rita ett förslag till bankosigill, dels att det av Fleming framlagda förslaget alltför mycket förde tanken till den Palmstruchska banken: ”hade gamle banken ock haft *fidem* i sigillet”.

Därefter tycks frågan inte ha kommit upp förrän den 1 oktober 1669. Då visade Fleming ett förslag till bankosigill, som innehöll två ymnighetshorn ”ståendes på en kub eller fyrkantig sten och havandes över sig en krona”; på stenen skulle stå inskriptionen *Hinc securitas et robur*, vilket betyder: ”Härifrån utgår trygghet och styrka”. Protokollet omtalar tyvärr inte, vem som uppgjort detta förslag. På Flemings fråga, om utefter sigillet kant ”icke skulle sättas desse ord: *Sveriges Rijkens Ständers Banco Sigill* samt uti vad språk, latin eller svenska”, sade bankofullmäktigen Johan Olivecrantz, att en förnäm herre antytt för honom, att ”desse orden *Sveriges Rijkens Ständer* något kunna chockera”. Olivecrantz' yttrande påverkade uppenbarligen bankofullmäktiges ställningstagande i sigillfrågan. De godkände det av Fleming framlagda förslaget till bildframställning i bankosigillet; devisen på stenen skulle vara på latin enligt förslaget, men omskriften utefter sigillet kant skulle vara på svenska och lyda *Sveriges Rijkens Banco Sigill*. ”uteslutande det ordet *Ständer*, emedan desse orden *Sveriges Rijkens* inkludera Kungl. Maj:t, men det ordet *Ständers* synes likasom exkludera”.

Bankokommissarierna fick i uppdrag att låta utsticka sigillet hos någon "snäll" gravör. De hade oturen att först erhålla en sigillstamp, som blev underkänd, men kunde den 20 december 1669 visa bankofullmäktige en ny stamp, "som de andra gången och nättare hade låtit utsticka"; detta arbete godkändes, men beklagligtvis meddelar protokollet inte namnet på gravören.

En sigillstamp med dylik framställning har bevarats till våra dagar och finns nu i riksbankens i Kungl. Myntkabinetet deponerade samlingar. Bokstäverna och de dekorativa elementen är inslagna (konkava) i metallen och blir sålunda upphöjda (konvexa), då ett avtryck tas av sigillstampen. (Ill. 2a och 2b.)

I och med att banken började ge ut transportsedlar blev det aktuellt att anskaffa ett bankosigill av helt annat slag. Transportsedlarna skulle enligt reglementet förses med bankens sigill, men det skulle ha dragit alltför höga portokostnader att skicka transportsedlar med posten, om de skulle ha försetts med avtryck i vax av 1669 års bankosigill. Därför beslöt bankofullmäktige den 29 oktober 1701, att banken skulle anskaffa ett sigill att begagnas enbart vid den föreskrivna stämplingen av transportsedlarna. Det skars i hårt trä (buxbom) efter en ritning av Elias Brenner. Detta sigill visade allenast två korslagda ymnighetshorn under en krona samt omskriften BANCO SIGIL (Ill. 3); ymnighetshornen betraktades således som den betydelsefullaste symbolen för banken. I denna trästämpel var bild och bokstäver upphöjda, liksom i en boktryckstyp, och de infärgades före avtryck med vanlig trycksvärta. Avtryckandet av denna trästämpel på transportsedlarna kallades för "svartstämplingen". Att döma av förändringarna i svartstämpelns utseende på bevarade transportsedlar har banken haft flera trästämpel, men ingen sådan har bevarats till våra dagar.

Då bankofullmäktige på våren 1726 besökte Kungl. Myntet, som då förvaltades av banken, blev de av myntgravören, den schweiziskfödde medaljkonstnären Johan Carl Hedlinger tillfrågade, om det inte skulle vara "anständigt att över sådant verk låta slå en medalj, eftersom alla främmande banker så-

FIG 2A

FIG 2B

FIG 3

dane hava". Hedlinger visade också ett medaljförslag för bankofullmäktige, "föreställandes samma medalj på ena sidan själva bankohuset, med överskrift *mensa argentaria Ordinum Regni Sueciae*, och på andra sidan en bild med tillhörige sirater och emblematiske figurer samt överskrift *fundamentum securitatis publicae*". De föreslagna inskriptionerna säger: "Sveriges Rikes Ständers Bank utgör grundvalen för samhällets trygghet". Det dröjde av olika anledningar nästan tre år, innan medaljen utfördes. (Ill. 4a och

4b.) Medaljens åtsida visar bankens hus vid Järntorget: i bakgrunden antydes Skeppsbron med fartyg. Medaljens frånsida visar en sittande kvinna. Hon stöder vänstra armen på ett bord; på bordet ligger två korslagda ymnighetshorn. Bordet är fram till prytt med symboler för samtliga fyra stånd: svärdet för adeln, boken — dvs. Bibeln — för prästståndet, merkuriistaven för borgarståndet och skäran för bondeståndet. Det är rätt märkligt, att ett emblem för bondeståndet förekommer på medaljen, ty vid denna

FIG 4A

FIG 4B

FIG 5A

FIG 5B

FIG 6A

FIG 6B

tid deltog bönderna ännu inte i bankoförvaltningen; något sådant emblem fanns heller inte med i det ursprungliga medaljförslaget, men vid bankofullmäktiges sammanträde den 4 december 1728 framhölls det, "att som banken är Rikens Ständers verk, så borde ock bondeståndet såsom det fjärde komma därtill med sitt kännetecken". Ett annat avsteg från det första medaljförslaget var ändringar i inskriptionerna på åt- och frånsidan. På frånsidan fick Hedlinger sålunda sätta in bankens devis, som därvid grupperades om till *Hinc robur et securitas*: det är i denna form, som bankens devis blivit mest känd. I sin definitiva utformning säger medaljinskriftionerna: "Från Sveriges Rikes Ständers Bank, som grundades i Stockholm år 1668, utgår styrka och trygghet". — Hedlingers bankomedalj begagnades under 1700-talet, tidvis mycket frikostigt, som bankens presentmedalj.

Under 1700-talet präglades på bankens bekostnad tre medaljer över män, som inlagt stora förtjänster om banken. Dessa medaljer visar på åtsidan ett profilporträtt, höger sida, av vederbörande. Frånsidan visar i samtliga tre fall en bild av bankens hus.

Den första av dessa medaljer präglades över bankofullmäktiges ordförande under de trettio brydsamma åren 1711-41 friherre *Johan Thegner*. Då Thegner år 1741, vid 83 års ålder, avgick som bankofullmäktig, ville bankoutskottet låta måla hans porträtt, men det avböjde Thegner: han önskade hellre, att en eventuell hedersbevisning "kunde bestå uti en medalj". Sekreta utskottet, som fick avgöra frågan, beslöt att en medalj skulle slås på bankens bekostnad, med bankohuset på den ena och Thegners bröstbild på den andra sidan, och i guld föräras Thegner. Den gamle bankofullmäktigeordföranden hann emellertid dö utan att ha fått se sin medalj. Först år 1755, sedan Thegners arvingar stött på om saken, blev medaljen utförd. (Ill. 5a och 5b.) Stamparna graverades av Hedlingers lärjunge och efterträdare Daniel Fehrman. Liksom på Hedlingers bankomedalj är bankens hus på medaljen över Thegner avbildat sett från Järntorget. Den latinska texten ovanför bankohuset betyder ordagrant: "Han var genom sin klokhet orsaken till min räddning" och är

FIG 7A

FIG 7B

sålunda tänkt som ett yttrande av banken, vilket också framgår av texten nedanför bankohuset: "Sveriges Rikes Ständers Bank".

På hösten 1761 beslöt bankoutskottet, att en medalj skulle slås på bankens bekostnad över den högt förtjänade bankosekreteraren *Daniel Lundmark*. Medaljen blev färdig år 1762 och Lundmark fick ett exemplar av den i guld. (Ill. 6a och 6b.) Även till denna medalj var stamparna graverade av Daniel Fehrman. Medaljen över Lundmark visar bankens hus avbildat från Skeppsbro sidan med de angränsande Södra och Norra Bankogränd. Den latinska texten ovanför bankohuset säger, att Lundmark förhållit sig på en gång "Förekommande och fast"; texten nedanför bankohuset betyder: "Åt den högt förtjänade, enligt bankoutskottets beslut, 1762".

Den tredje av nu ifrågavarande medaljer präglades över riksrådet friherre *Samuel Akerhielm*. Akerhielm hade i rådet intagit en mot hattarna oppositionell hållning och bland annat motsatt sig deras dyrbara krig åren 1741-43 mot Ryssland, som ställt oerhörda krav på banken. Som ett uttryck av aktning och erkänsla för Akerhielms över tjugo år tidigare visade omtanke om banken beslöt ständerna på hösten 1765, att en medalj skulle slås på bankens bekostnad över honom. Denna medalj blev färdig på hösten 1767. Akerhielm fick ett exemplar i guld av medaljen. (Ill. 7a och 7b.) Stamparna var graverade av Daniel Fehrmans lärjunge bankomedaljören Carl Johan Wikman. Frånsidan är en ren kopia av Hedlingers bankomedalj, med molnen över bankohuset och fartygen vid Skeppsbron. Den latinska inskriften

ovanför bankohuset säger, att sanningen om Akerhielms förtjänstfulla insats med tiden kommit i dagen; inskriften nertill betyder: "För hans förtjänster om fäderneslandet lät Rikets Ständer prägla denna medalj år 1765 den 22 oktober".

År 1768 hade banken existerat i 100 år. På förslag av bankokommissarierna beslöt bankofullmäktige att låta prägla en medalj i anledning av hundraårsminnet och anmodade den framstående numismatikern Carl Reinhold Berch att uppgöra förslag. Berch var först inne på sparsamhetslinjen: "Till besparing kunde man allenast påkosta en ny revers [dvs. frånsida] att foga till den förra sidan, som föreställer bankohuset", yttrade han. Berch föreslog bland annat "en stor ek" för att beteckna bankens styrka. (I våra dagar har som bekant det svenska sparbanksväsendet tagit upp eken

FIG 8A

FIG 8B

som sin symbol: "sparbankseken" är inte, som det ibland uppges, någon konkret ek i en mellansvensk skogsbacke, utan en klassisk symbol för motståndskraft och styrka.) Men detta förslag tillfredsställde egentligen inte Berch: "Dock emedan bankohuset är så ofta föreställt", fortsatte han, "torde vara bättre, om man ock gjorde en ny framsida." I samråd med Berch bestämde bankofullmäktige, att hundraårsmedaljen skulle få samma storlek som Hedlingers bankomedalj och att bildframställningen skulle bli följande: på åtsidan *Securitas*, dvs. "Tryggheten", framställd som en ung man med ena armen mot en kolonn prydd med de fyra ståndens emblem: svärd, bok, merkuriistav och skära, och vid hans sida en stor korg fylld med mynt och vaktad av en drake; på framsidan en allegorisk framställning av Nilfloden. (Ill. 8a och 8b.) Frånsidans symbolspråk kan tolkas så, att liksom Nilens vatten gör Egypten fruktbart, så gör banken Sveriges näringsliv rikt och blomstrande. Medaljinskrifterna säger i modern

språkdräkt: "Sveriges Rikes Ständers Bank i Stockholm, som firar sitt första jubileum 1768, ökar medborgarnas välbstånd". Stamparna till medaljen graverades av Gustav Ljungberger, som i fyra år på bankens bekostnad studerat medaljgravörskonsten utomlands. Ljungbergers vaxpoussering till medaljens åtsida finns bevarad i riksbankens samling, deponerad i Kungl. Myntkabinettet. (Ill. 9.) — Även hundraårsmedaljen har av banken begagnats som presentmedalj.

Bankofullmäktige fick anledning att låta prägla en ny medalj år 1777, då Gustav III besökte banken. Anledningen till besöket var egentligen, att kungen önskade utse några rum i bankohuset, som han och hans svit kunde begagna som omklädningsrum, då de skulle göra sig i ordning för ett tornerspel på Adolf Fredriks torg (numera benämmt Mariatorget) på Södermalm några dagar senare. Kungen gick en hastig rond genom banken och inhämtade en del upplysningar om arbetet. Med förtigande av den egentliga anledningen till kungens besök och

med förstörande av kungens intresse för bankens verksamhet föreslog bankofullmäktigen friherre Fredrik Sparre, att denna märkliga händelse, det första kungabesöket i banken, skulle förevigas genom en medalj på bankens bekostnad, vilket också blev bankofullmäktiges beslut. (Ill. 10a och 10b.) Även till denna medalj graverade Gustav Ljungberger stamparna. Åtsidan visar Gustav III:s profilbild, höger sida, i kröningskrud. Frånsidan visar en stående kvinna, som med högra armen lyfter ett ymnighetshorn och med vänstra handen öppnar en kista fylld med mynt; bakom sig har hon en kolonn prydd med de fyra ståndens emblem: svärd, bok, merkuriistav och skära. Inskriften på frånsidan är tänkt som ett yttrande av Gustav III: "Jag skall ägna mina krafter åt omsorgen om banken"; texten nertill betyder: "I Stockholm den 27 maj 1777", dvs. datum för kungens besök i banken.

Vår nästa medalj är ett uttryck av aktning och erkänsla för de förtjänster, som bankofullmäktiges ordförande greve *Fredrik Bogislaus*

FIG 9

von Schwerin inlade om 1830-34 års realisation. Vid 1828-30 års riksdag drog han upp principerna för den kommande realisationen, som innebar, att bankens sedlar åter skulle inlösas med silvermynt, ehuru till ett med 62½ % deprecierat värde. Schwerin hann inte uppleva principbeslutets genomförande i praktiken. Han dog den 9 april 1834, men banken öppnades för silverutväxling först den 1 oktober nämnda år. Medaljens åtsida visar Schwerins profilporträtt, höger sida, och därunder dagen för återupptagandet av sedlarnas inlösen med silvermynt; frånsidan visar som symbol för banken ett ymnighetshorn, här omgivet av en eklövskrans, den s.k. medborgarkronan. (Ill. 11a och 11b.) Stamparna till medaljen graverades av medaljgravören Mauritz Frumerie. Inskriften på frånsidan betyder: "Åt den rättfärdige och principfaste från hans kolleger och vänner". Medaljen är nämligen slagen av bankofullmäktige privat i deras egenskap av Schwerins ämbetsbröder, inte av banken såsom institution, och den finns inte omnämnd i bankens protokoll, men den hör obestriddligen till bankens medaljhistoria. — Schwerins bild pryder det förutvarande riksbankshusets fasad åt Riksgatan på Helgeandsholmen. Ovanför huvudingången sitter två medaljonger. Medaljongen till vänster innehåller Schwerins porträtt. Medaljongporträttet till höger föreställer Gustav III:s "finansminister" greve Johan Liljencrantz, den främste tillskyndaren av 1776-77 års realisation.

Få tjänstemän i banken har fått så ampla vitsord som den år 1838 avlidne bankosekreteraren *Georg Magnus Helsingius*. I skrivelse till bankoutskottet den 9 januari 1840 framhöll bankofullmäktige de stora anspråk på principalers erkänsla, som Helsingius under 36 års tjänstetid vid bankoverket förvärvat sig. Bankofullmäktige hemställde, att på bankens bekostnad och i dess namn en medalj måtte få präglas över Helsingius och i guld föräras vardera av den avlidnes båda bröder. Ständerna godkände enhälligt förslaget om prägling av en medalj över Helsingius. Även till denna medalj graverade Mauritz Frumerie stamparna. (Ill. 12a och 12b.) Medaljens åtsida visar Helsingius' pro-

Forts på s 26

FIG 10A

FIG 10B

FIG 11A

FIG 11B

FIG 12A

FIG 12B

Från myntskåpen i Skara till kabinettet i Göteborg

Av HARALD WIDEEN

Det är med samlaren, forskaren, som med konstnären: han fångas så snart han fått ögon att se och öron att höra av lagbundna effekter i tillvaron, av skönheten och ordningen. Systematiken trolldunder honom som sådan, och för den som samlar gamla föremål, tillkommer den historiska dimensionen. Musikaliska underbarn är genast färdiga, allt ramlar på dem på en gång, och även vi vanliga dödliga kan bli delaktiga av sådan andlig väckelse, generationer berett oss i konst och vetenskap. Det är också i unga dagar varje samlare och forskare gör sina käraste förvärv, sina första upptäckter.

För nästan 50 år sedan, när jag som gymnasist i Skara började in-

tressera mig för gamla mynt, fick jag snart en förstående vän i latinlektorn Samuel Erik Melander. Hans far, lektor Samuel Edvard Melander i Växjö, hade varit en av Svenska numismatiska föreningens första ledamöter, och han hade handhaft skolans myntsamling i Växjö, alldeles som sonen Erik skulle sköta motsvarande samling i Skara. Den förvarades i Stiftsbiblioteket, och där lånade jag myntböcker av honom. Det var Tornbergs och Hildebrändernas arbeten samt "De europeiska myntsorterna", vilken var illustrerad med guld- och silverbronserade avpräglingar av mynten. Han skänkte mig några äldre häften av Numismatiska meddelanden, som han ärvt av sin far. Jag betroddes också med att inventera innehållet i myntskåpet — under jämförelse med den av lektor F Ödberg år 1912 tryckta förteckningen.

Av de båda myntskåp jag nu gick igenom, tillhörde det ena Västergötlands fornminnesförening, och över den samlingen fanns en handskrivna förteckning, också uppgjord av Ödberg. Men för växande samlingar föreföll mig de ödbergska katalogerna otillfredsställande. Vad museets svenska mynt beträffar upplades nu ett av tryckta blad bestående typ- och årtalsindex efter Daniel Holmbergs "Mynt af guld, silver och koppar". Här infördes beståndet med anförande av konserveringsgrad, och utrymme fanns för all framtida accession av sturemarkar och allt! Jag var enväldig myntexpert i Skara.

Gåtan Oldenburg

Om mynt- och medaljsamlande i Skaraborg i äldre tider visste jag inte så mycket. Här hade ändå Appलगren, Cavalli och Oldenburg levat. Den sistnämnde var född i

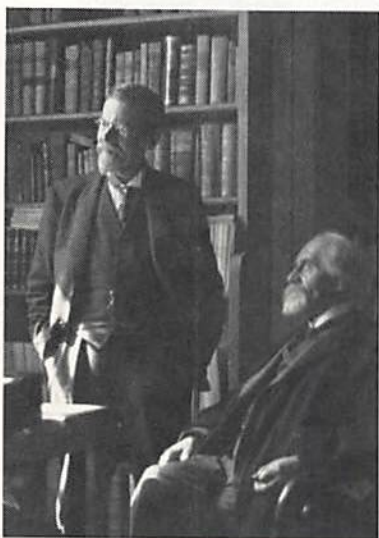
Lidköping 1830 av postmästaren JA Oldenburg och Maria Hjärtstedt. Redan 1850 lämnade han emellertid hemstaden och tog anställning vid den då tämligen nya fajansfabriken Gustafsberg nära Stockholm, en fabrik, som snart blev välkänd för sin porslinstillverkning. Oldenburg avancerade till kontorschef och avled 1896.

Det är en gåta, hur det blev möjligt för honom att på relativt kort tid åstadkomma en så stor samling av svenska mynt och medaljer. Den ansågs för den mest omfattande någon enskild man i vårt land då ägt. En betydande stomme till samlingen måtte han ha kommit över, och genom lyckade systematiska förvärv har han förökad den. Extra kapital måtte han ha fått genom giftermålet eller arv.

Redan under sin livstid, närmare bestämt 1878, erbjöd han Göteborgs museum att köpa medaljerna. Det var 2.626 guld-, silver- och bronsmedaljer, och priset var 48.000 kr. Kammarherre M Lagerberg utfärdade ett i blått och gult tryckt uttåg "Till hvarje för Fosterlandets höga minnen nitälskande medborgare i Göteborgs stad" och lyckades genom tiggande avsluta affären. Efter Oldenburgs död såldes hans svenska mynt hos Bukowskis för 180.000 kr. Likaså bortklubbad hans övriga antikviteter såsom gamla vapen och målningar.

Myntexperterna i Skövde

På den förnåma gatan vid Kyrkparken i Skövde byggde apotekaren Gustaf Cavalli en palatsliknande villa, snarlik de fina privathusen i Göteborg. Huset var en kombination av apotek, privatbostad och museum. Ty Cavalli var apotekare och samlare. Han föddes 1849 i Kungälv och övertog 1873 apoteket i Skövde. Han avled 1926.

Två lärda kolleger i gamla Stiftsbiblioteket i Skara. Lektor S E Melander, t v, var såsom bibliotekarie också vårdare av mynt- och medaljsamlingen. T h grundaren av Skaraborgs läns naturskyddsförening, adjunkten A Stalin.

I Cavallis föräldrahem hade funnits ett s k plåtmynt, och detta blev grundplåten för Cavallis första samling, vilken 1890 omfattade 942 nummer. Vid sekelskiftet hade samlingen vuxit till 3.000. De var utställda i fem rum högst upp i apotekshuset och fyllde väggarna från golv till tak. 10-dalern, som vägde 20 kg, fanns där och ett 10-tal 8-dalrar. På golvet stod flera bleckskrin. De innehöll på kartonger uppfästa stanniolvtryck av plåtmyntsstämplarna, ungefär 5.000 till antalet. På kartongerna fanns anteckningar om de plåtar Cavalli sålunda sett och beskrivit. Kartoteket finns numera i Kungl Myntkabinetet.

När Cavalli var 50 år, lät han apoteket övergå till annan ägare, och när han var 60, började han avyttra plåtar på auktioner och under hand. Han hade nu fått ett nytt intresse, svenska kopparskiljemynt, och denna samling blev lika fullständig och ryktbar som den förra.

Kopparmynten såldes efter Cavallis död av vår främste myntkännare vid den tiden, mynthandlaren T G Appelgren. Denne var född i Skövde 1872 och hade varit post-expeditör där 1892-1908. Auktionen hölls våren 1927 hos den mynthandlande kaptenen NF Boberg på Storgatan i Stockholm och ansågs med rätta som ett stort evenemang. Appelgrens illustrerade katalog är ett upplysande och värdefullt minnesmärke över Cavallis samlarmöda. Vid denna tid kände jag inte Appelgren, och Cavalli hann jag aldrig få förbindelse med.

Hilder Werners skåp

Det fanns emellertid på denna tid i Skara ett mycket intressant myntskåp. Det hade tillhört en artist och amatörarkeolog vid namn Hilder Werner, död 1913 som teckningslärare i Lidköping. På vad sätt en stor del av Werners myntskåp blivit fyllt kunde man förstå av en skrift han utgivit 1879. Den hette "Mynt funna i Westergötlands jord" och sådana fynd hade han köpt upp på olika håll i landskapet under "antiquariska vandringar".

Det värdefullaste som skåpet innehöll var förutom en serie antika bronsmynt, inlagda i gamla, påtecknade pappersomslag, en stor del av den rika myntskatt som Werner

1873 hade varit med om att bärga i Trädgården vid Varnhems kyrka. I denna skatt, som nedlagts vid mitten av 1000-talet, fanns silvermynt från England, Irland, Tyskland, Östromerska riket, Arabien, Danmark och Norge — bara inte från Sverige. Olof Skötkonungs mynt har hittills aldrig hittats i Väst-sverige.

Detta var det tredje myntskåpet i Skara. Det fjärde skulle bli mitt eget. Rika tillfällen till myntstudier gav de under mina skolpojsår pågående utgrävningarna i Varnhem och Gudhem, på Lindholmens slott och Läckö. Om myntfynden där och mina första kontakter med Göteborgs Museum skall jag berätta i en kommande artikel.

SKALA 2:3

På Werners kartor med vaxavtryck satt en originalbit av ett filigranornerrat silverspänne från 900-talet. Med en rund stanniolmarkering hade Werner angivit spännets forna storlek. Men den tycks han ha överdrivit.

I Werners myntskåp låg de kartonger med påklustrade, vaxfyllda stanniolvtryck av myntsidor, som han använt vid fotografering av Varnhemsfyndet 1873. Idén att göra avtryck på detta sätt hade Werner fått av Cavalli.

Motion om ny tiokrone- sedel avstyrkt

I motionen 1976/77: 600 anför motionären, Göthe Knutson (m), att statschefer och regenter vanligen är avbildade på sedlar och mynt över hela världen. I de flesta länder låter man ge ut nya mynt och/eller sedlar när en ny statschef tillträtt — och då givetvis med vederbörandes bild på myntet respektive sedeln.

I Sverige har riksbanken (motionären menar naturligtvis *myntverket*) i detta avseende följt med i tiden vad gäller ett mynt. Kort efter Carl XVI Gustafs trontillträde 1973 beslöts om utgivningen av en ny serie enkronemynt med bild av den nye monarken. Någon sedel med kung Carl Gustafs bild har emellertid inte givits ut eller beslutats.

På nuvarande typ av tiokronesedlar finns vår förutvarande monark och statschef, kung Gustaf VI Adolf, avbildad. Denna sedel trycks fortlöpande i stor omfattning. Sedeln är enligt motionärens mening dock inte vacker. Det vore därför

naturligt om en ny tiokronesedel — som är den vanligast förekommande sedelvalören — utgavs med den nuvarande statschefens bild.

Vi kan glädja oss åt ett representativt och populärt kungapar, anför motionären vidare. Betänker man dessutom kvinnans självklara lika berättigande i dagens samhälle bör det vara givet att även drottning Silvias bild finns med på en ny sedel; alltså en sedel med kungaparet, våra båda majestäter, tillsammans.

Det finns all anledning att utgå ifrån att en ny tiokronesedel med vårt kungapar skulle välkomnas av svenska folket och att man allmänt finner det naturligt att en sådan ny sedel snart utges, hävdar motionären.

Finansutskottet har inhämtat yttrande över motionen 600 från fullmäktige i riksbanken. I sitt yttrande anför fullmäktige bl a att även om mynt ofta upptar statschefens bild så gäller motsvarande i allmänhet

inte för sedlar. Att så dock varit förhållandet med den nuvarande tiokronesedeln sammanhänger med att denna sedel representerar 1900-talet i de nuvarande sedlarnas motivkrets. Tiokronesedeln har därmed fått en bild av en regent från detta sekel, medan sedlar, representerande andra århundraden, återger regenter från dessa. Det finns alltså icke någon som helst tradition för ett sådant sedelutbyte som motionären föreslår, anför fullmäktige.

Överhuvudtaget anser fullmäktige ej lämpligt att låta frågan om sedelutbyten styras av andra hänsyn än rent praktiska. Härför talar i första hand kostnadsskäl. Att ta fram en ny sedel kostar mellan en halv och en miljon kronor. Eftersom det är önskvärt att ett sedelutbyte sker så snabbt som möjligt kommer därtill kostnaderna för att dra in sedlar av den gamla typen och det besvär som härvid vållas kassatjänstemän i olika befattningar. Därtill kommer olägenheter och osäkerhet i förhållande till utlandet.

Fullmäktige tillägger i sammanhanget att det vid två tillfällen förekommit att riksbanken, utan att byta ut någon sedel, låtit tillfälligt ge ut en speciell sedel som inslag i ett högtidlighållande. Det första tillfället var 1948, då en femkronesedel utgavs i anledning av Gustav V:s 90-årsdag. Att vid detta tillfälle en sedel utgavs i stället för såsom vanligen ett minnesmynt föranleddes av då rådande brist på silver. Den andra gången var 1968 då riksbanken vid sitt 300-årsjubileum utgav en tiokronesedel. Om man bortser från 1948 års jubileumssedel, som alltså egentligen blott var substitut för ett minnesmynt, har alltså en egentlig "minnessedel" utgivits vid blott ett tillfälle och då med direkt anknytning till den sedelutgivande institutionen. Med hänsyn till berörda kostnader och olägenheter vid utgivande av en ny sedel bör, enligt fullmäktiges mening, "minnessedlar" ej heller bli mera vanliga.

Fullmäktige hemställer att finansutskottet måtte föreslå att motionen ej föranleder någon riksdagens åtgärd.

Finansutskottet delar fullmäktiges bedömning och hemställer i sitt betänkande 1977/78: 2 den 25 oktober 1977 att riksdagens avslår motionen. T.L.

Hirsch Mynthandel AB

Malmkillnadsgatan 29, 111 57 Stockholm

Telefon 08-11 05 56, 21 34 59

Prislista 5 kr plus porto

Till vår

AUKTION 7

Den 1-2 april 1978 mottages nu värdefullt numismatiskt material.

Ficktabellen 1978. Pris 9:75 och julprislistan 5:—

Utkommer i dagarna

Nu har den kommit!

Myntkalender 1978

Pris 12:95 inkl. moms (bunden)

MYNTKALENDER 1978

Starkt förbättrad...

- Hela 144 sidor • Värderingspriser 1818—1977 • Avbildningar av alla mynttyper • Variantbeskrivningar • Upplagesiffror • Adresser till Sveriges Mynthandlare • Vägledande annonser • Inköspriser hos mynthandlare i Sverige m. m., m. m., m. m.

Ja, allt detta och mycket mer kan Du läsa i nya upplagan av **MYNTKALENDER** — Observera, nu även värd.priser från 1818.

Säljes över hela Skandinavien hos mynt-, bok- och pappershandlare samt Domusvaruhus.

Mynt och medaljer i grundstenar⁽⁵⁾

I nummer 7 av MYNTKONTAKT publicerade vi ett antal samtida skildringar av tillfällen, då seden att lägga ner mynt och medaljer i grundstenen till byggnader av mera officiellt slag blivit iakttagen på olika håll i vårt land. Vi fortsätter i detta nummer med en ny serie skildringar av sådana tillfällen.

Fredrikskyrkan i Karlskrona. Den galante hessaren på Sveriges tron, Fredrik I, fick 1720 ge namn åt en ny kyrka i Karlskrona. Kyrkan var planerad redan på 1690-talet, men grundläggningen kunde ske först 1720. Landshövding Salomon von Otter fick i uppdrag att på kungens vägnar lägga grundstenen. Detta skedde den 9 september 1720 under stor högtidlighet: ceremonin tycks ha varat inte mindre än fyra timmar och i den deltog såväl stadens borgerskap som andliga och världsliga myndighetspersoner. Om högtidligheten finns en detaljerad samtida skildring bevarad i riksarkivet.

Prästerskapet samt lärarna och eleverna i stadens skola ställde sig på norra sidan av byggnadsplatsen. Därefter gick landshövdingen i procession tillsammans med magistraten och kyrkorådet till södra sidan. Före dem gick de två stadvaktmästarna med silverbeslagna stavar. Sedan kom stadssekreteraren,

stadsnotarien och stadsaktuarien bärande var sin silverbricka. På stadssekreterarens bricka stod en förgylld silverask, "hvaruti voro lagde de stora medailler samt annat guld- och silfvermynt af hans kongl. majj^{ts} egit bild och prägel, hvilka hans kongl. majj^t allernådigst har förährat och til landshöfdingen öfversändt at efter gammal sedvahnne för posteritetens skuld läggias och förvahräs under första grundstenen". På stadsnotariens bricka låg en murslev av silver och på stadsaktuariens bricka en ny blankpolerad murhammare.

Så höll landshövdingen ett tal om Karlskrona, flera kungliga resolutioner lästes upp och superintendenten Humble predikade en timmes tid. Sedan flyttade landshövdingen över medaljerna och mynten från den förgyllda silverasken till en blyask. Blyasken placerades i själva klipprunden, "varandes i hårda hälleberget en rund groep ut-

huggen, lämpad efter blyaskens stoorleek, blifvandes deröfver lagt et afpassat stenläck". Landshövdingen tog nu med silvermursleven tre gånger av det tillredda murbruket och slog över stället samt lämnade därefter silvermursleven till byggmästaren som en gåva från församlingen och kyrkorådet. Slutligen lade han med hjälp av en järnstör ner grundstenen så "at han faller just in uti det afpassade rummet mitt öfver der blyasken med medaillerne var insatt" och slog tre slag med murhammaren på stenen (Sveriges kyrkor. Blekinge III:1. Fredriks kyrka i Karlskrona. Sthlm 1946, s 24 ff).

Det framgår tydligt av denna skildring, att inmurandet av medaljerna och mynten i grundvalen "för posteritetens skuld", dvs med tanke på eftervärlden, var ett mycket viktigt moment i grundläggningsceremonin.

Wrangelska palatset på Riddarholmen i Stockholm, uppfört på 1650-talet, var 1697-1754 bostad för kungliga familjen och kallas därför ibland för kungshuset; nu är det säte för Svea hovrätt. Redan 1693 skadades palatset av eldsvåda. Den 15-16 november 1802 härjades palatset, jämte ett därmed sammanbyggt hus och flera skjul, av en ny

eldsvåda. Kungen bestämde, att alla med palatset sammanbyggda hus skulle rivras. I palatset skulle efter ombyggnad och nybyggnad inredas rum för ämbetsverk. Han uppdrog åt byggnadskommittén att i grundstenen till den nybyggnad, som skulle uppföras, lägga ner såväl en beskrivning, som angav när grundläggningen skett, "som ock ett exemplar utaf hvardera af de nu i riket gångbare präglade mynt".

Ceremonin ägde rum den 31 maj 1805 kl 10 på förmiddagen. När byggnadskommittén — överståthållaren greve af Ugglas, statskontorets president Lagerheim och överstelöjtnant-mekanikus Lidströmer — kom till städes, var allt i ordning. På ett bord, som var täckt med en broderad sammetsduk, låg på silverfat en blydosa, en silverplåt och ett antal mynt, vidare en särskilt för denna ceremoni tillverkad silvurmurslev och silverhammare "samt fint murbruk". Silverplåten och mynten lades in i dosan, och därefter ställde Lagerheim ner den i ett för ändamålet uthugget hål i byggnadens nordöstra grundsten.

Silverplåten hade följande inskrift: "I konung Gustaf IV Adolphs

XIV regeringsår, då det genom våld förstörde gamla kongshuset åter blef uppbyggt, lades denne grundsten d. XXXI maj MDCCCV. Då voro de här inlagde mynt i Sverige gångbara."

"De nedlagde mynten voro: en dukat, en hel riksdaler, ett 32-skillingstycke, ett 16-skillingstycke, ett 8-skillingstycke, ett 4-skillingstycke, ett 2-skillingstycke, en hel skilling, en half skilling, en fjerdedel och en tolfte del skilling eller runestycke; alla utom 32, 4 och 2-skillingstyckena präglade under hans kongl. majestäts regering, samt dukaten detta år." — Vi måste komma ihåg, att en riksdaler var = 48 skilling. 32-skillingstycket var sålunda = $\frac{2}{3}$ riksdaler, 16-skillingstycket = $\frac{1}{3}$ riksdaler, 8-skillingstycket = $\frac{1}{6}$ riksdaler, 4-skillingstycket = $\frac{1}{12}$ riksdaler och 2-skillingstycket var = $\frac{1}{24}$ riksdaler.

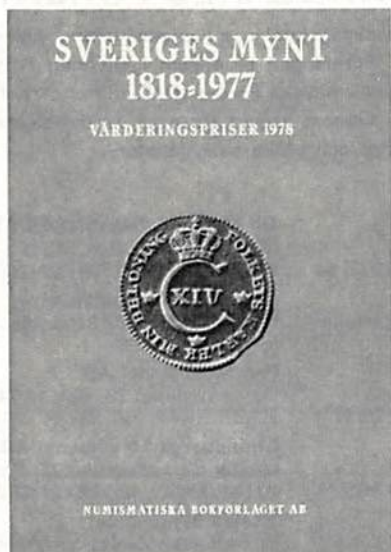
Inmurandet av dosan börjades av överståthållaren och de båda andra byggnadskommittén; därefter lämnades murslev till underståthållaren Ahlberg samt andra närvarande ämbetsmän och ståndspersoner. På särskild befallning av kungen överlämnade överståthållaren

slutligen silvurmurslev till den vid byggnaden nyttjade murarsällens Peter Holmgren och förklarade, på kungens vägnar, Holmgren "för mästare och medlem af murarembetet i Stockholm" (Inrikes Tidningar 17 juli 1805).

Vid grundläggning i Kils kyrka i Närke på sommaren 1779 täcktes landshövdingen i Örebro län friherre Johan Abraham Hamilton "vara tilstådes och uti en til detta ändamål huggen sten förvara minnet af vår store konungs milda regering genom dess reela mynts nedläggande, från och med det högsta til och med det minsta, en af hvarje, jemte hans kongl. höghets kronprinsens medaille"; därövanpå lades i samma sten en kopparplåt med en inskrift, som berättade att stenen lades 1779 under Gustav III:s stora och milda regeringssätt. "Hvaruppå stenen med et lock tilslöts och murades" (Inrikes Tidningar 9 augusti 1779).

Grundstenen till en kyrka för Sofia Magdalena församling i Dalarna (= Sollerön) lades den 27 juni 1780. "Man hade dertil beredt en af socknens inbyggare väl huggen

Forts på s 30

NYUTKOMMEN!

Sveriges Mynt 1818-1977

Värderingspriser 1978

Pris 15: 95

3:e omarbetade upplagan

Finns hos Er mynthandlare
och Pressbyrå

Numismatiska Bokförlaget AB

Box 7183, 103 85 Stockholm

RECENSIONER

Gunnar Holst: Spelpenningar avsedda för kortspel. Numismatiska Litteratursällskapet i Göteborg, Krabbeliderna 15, 417 28 Göteborg, Göteborg 1977, 120 sidor, ill. Cirka pris 32 kr.

Numismatiska Litteratursällskapet har nu i flera år bedrivit sin ideella verksamhet — all vinst, om det blir någon, läggs ner i nya publikationer — och försett numismatikens vänner med ett antal kunnigt skrivna, rikt illustrerade och i bästa mening populära arbeten.

Gunnar Holst, en välkänd numismatiker med ett brett register, har denna gång ägnat en gedigen studie åt *spelpenningarna*, som utgör ett intressant men ofta förbisett samlarområde. Efter en inledning om bräd- och kortspel behandlar han på s 8-48 de utländska spelpenningarna och deras användning; räkpenningarnas övergång till detta nya område sätter han till ca 1700, men de behöll länge beteckningen "Rechenpfennig". De flesta slogs i Nürnberg, där företaget Lauer försåg såväl Tyskland som

England och Frankrike med spelpenningar. Med tiden kom konkurrens även från Wien och från början av 1800-talet från Berlin (Loos). Av svenskt intresse är bl a de många som bär Jenny Linds bild samt de imitationer av svenska mynt i förminskat format (bl a en hel serie från Oskar II), vilka sistnämnda kom att vålla viss föregelse.

De svenska liksom utländska spelpenningarna brukar indelas i kungliga, enskilda och allmänna. De var alltså antingen beställda av en viss person eller tillverkade för försäljning till den kortspelande allmänheten. I Sverige torde de äldsta spelpenningarna vara vissa dukatavpräglings i silver från Karl XI:s regering. De första särskilt graverade, som dessutom bär beteckningen SPELPENING på framsidan, är från Karl XII:s tid och bär dennes bild på åtsidan. Under 1700-talet ökade behovet och författaren redovisar ett stort antal, som gravrats och slagits för såväl de kungliga som för främst adeln. Många har fyndiga inskrifter och symbo-

liska framställningar; ibland syftar de direkt på händelser i den högre societeten. När SNF:s grundare Magnus Lagerberg lät slå spelpenningar för sin och några vänners räkning, hade bruket av dylika upphört och ersatts med marker.

Allmänna svenska spelpenningar är kända till ett antal av sjuttiofem, varianter inräknade, och de allra flesta slogs på 1700-talet. På 1800-talet övervägde importen från Tyskland och England, vartill kom en del i pärlemor från Siam och Kina. De svenska spelpenningarna har vanligen, liksom de enskilda, olika tänkespråk som hänför sig till spelet, bilder av djur (trana och räv är vanliga) samt av spelkort. En sen serie om fyra dylika, två med en räv, två med trana och räv, har av Holst daterats till 1840-talets slut. De är beroende av utländska förebilder. Två är signerade M resp Marcus och författaren frågar sig, om samme konstnär graverat den förkomna, ensidiga medalj över Karl XIV Johan, signerad MARCUS, som såldes på auktion i Stockholm 1878 och som finns upptagen i Numismatiska Meddelanden XIII (s 52-53).

Jo, det är säkert samme man,

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan ett par år etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 18 företag i åtta olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under appropet mot myntförfalskningar. — Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlström Mynthandel AB

Mäster Samuelsgatan 11
103 85 Sthlm 7, tel. 08-10 10 10

Yngve Almer Mynthandel

Storgatan 49, Box 2068
700 02 Örebro, tel. 019-13 50 61

B. Björnssons Mynthandel

Kullagatan 56, 252 20 Helsingborg
tel. 042-14 12 11

Flodbergs Mynthandel

Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel. 040-12 99 30

Hirsch Mynthandel AB

Malmsskillnadsgatan 29
111 57 Sthlm, tel. 08-11 05 56

Malmö Mynthandel AB

Kalendergatan 9, 211 35 Malmö
tel. 040-11 65 44

Mattssons Mynthandel

Kungsängsgatan 21 B
753 22 Uppsala, tel. 018-13 05 54

Norrtälje Mynthandel

Tullportsgatan 7, 761 00 Norrtälje
tel. 0176-168 26

Nordisk Varutjänst Nova

Södra Strandgatan 3, Box 40
701 02 Örebro, tel. 019-12 05 11

Myntaffären Numis

Vallgatan 1, Box 2332
403 15 Göteborg, tel. 031-13 33 45

Soj Mynt AB

Mäster Samuelsgatan 25
111 44 Sthlm, tel. 08-21 17 70

Svea Mynt & Frimärkshandel AB

Stureplan 4, Box 7232
103 84 Sthlm 7, tel. 08-10 03 85/95

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel. 08-62 62 61

J. Pedersen Mynthandel

Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel. 033-11 24 96

Peo Mynthandel AB

Drottninggatan 29, Box 16 245
103 25 Sthlm, tel. 08-21 12 10

Strandbergs Mynthandel AB

Mäster Samuelsgatan 25, Box 7003
103 81 Sthlm, tel. 08-21 42 65

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel. 031-20 81 11

R. Uppgrens Mynthandel

Renstiernas Gata 29, Box 11 080
100 61 Sthlm, tel. 08-44 82 81

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 7183, S-103 85 Stockholm

men denne *Moses Marcus* avled i Stockholm 1837, vilket något förskjuter dateringen av åtminstone två av spelpenningarna. Marcus, som var en invandrad jude (ej släkt med bokförlagets grundare) har också gjort en ensidig medalj över Gustav III — som tillät judarna bosätta sig i Sverige och som regerade, när Marcus invandrade — som såldes på Ehrensvärds auktion 1910 till dr Otto Schmith, samt av dennes efterlevande på Ahlströms auktion 1974, varvid den förvärfades av Kungl Myntkabinettet. Den är signerad MM. I början av 1800-talet ställde Marcus ut ett par medaljer, varav en över Karl XIV Johan, på Konstakademien. Som titel uppgav han "hovsinkare". Han är kortfattat behandlad i Svenskt Konstårlexikon. Jag hoppas kunna återkomma till denne man i en särskild uppsats.

Holst avslutar sitt arbete med två tabeller, den ena över de främsta tillverkarna av spelpenningar i Nürnberg och Fürth, den andra över de svenska allmänna spelpenningarna (med hänvisningar till Nathorst-Böös i Nordisk Numismatisk Årsskrift 1954, raritetsangivelser m m), samt med en omfatt-

Örebro Numismatiska Förening bildad

Onsdagen den 26 oktober 1977 träffades myntintresserade för andra gången på Läns museet i Örebro. De väsentliga programpunkterna var genomgång av interimsstyrelsens stadgeförslag samt dess förslag till styrelse.

Kvällen inleddes med att Rolf Alstertun redogjorde för resultatet av den intresseundersökning i enkätform, som skedde vid föregående möte. Intresset för föreningsauktioner visade sig vara stort. Många var också intresserade av att lära sig hur man lämpligen sköter och förvarar sina samlingar. Som väntat visade sig intresset för svenska mynt vara stort. Anmärkningsvärt var, att enkäten utvisade exakt lika stort intresse för mynt från perioden Gustav Vasa-Karl XV som för perioden Oskar II och

tande litteraturlista. Våra läsare rekommenderas att snarast utöka sina bibliotek med denna skrift! *LLI*

senare. Glädjande nog visade sig också intresset för antika och medeltida mynt vara ganska stort. Så var också fallet beträffande numismatisk litteratur.

Därefter redogjorde Lars-Magnus Björkquist för interimsstyrelsens stadgeförslag, vilka i stort sett vann gillande. Förslaget till sammansättning av styrelsen godkändes också. Ordförande blev Bo Nyman. Övriga styrelseledamöter blev Rolf Alstertun, Hans Kelding, Staffan Kjellin och Lars Olsson. Två suppleanter utsågs också, Lars Gabrielson och Tommy Pettersson, vidare utsågs till revisorer Per-Åke Andersson, Martin Gustavsson och Rune Wahlstedt. Till valberedning för kommande verksamhetsperiod valdes Yngve Almer, Lars-Magnus Björkquist och Georg Bothén.

Årsavgiften fastställdes till 30 kr; ungdomar under 16 år betalar 15 kr. Nästa möte äger rum den 1 februari 1978 kl 19.00 på Läns museet.

Yngve Almer

Ny medaljkatalog utkommen!

"Konstmedaljer 1971/76 från Sporrong" heter den nya medaljkatalog, som just utgivits av Sporrongs Samlar Sällskap. Katalogen ersätter den år 1975 utgivna katalogen "Samlarmedaljer från Sporrong 1971-1974" och presenterar i ord och bild de konstmedaljer Sporrong präglat under åren 1971-1976.

För varje medaljutgåva anges uppgifter rörande medaljernas motiv och symbolik samt fakta om storlek, vikter, upplagor, skulptörer samt priser i svenska kronor gällande vid utgivningstillfället. Katalogen avslutas med en förteckning över och närmare presentation av konstnärerna bakom medaljutgåvorna.

Den nya medaljkatalogen är oundgänglig för samlaren! Beställ den omgående från Sporrong. Priset är 15 kronor.

Porto tillkommer.

Samlarsektorn
Fack, 761 00 Norrtälje
Tel. 0176-127 20

FRÅGE-SPALTEN

Om du vill göra en fråga om ett mynt eller något annat föremål i din egen eller någon annans samling eller du vill diskutera någon uppgift i den numismatiska litteraturen, så skriv till MYNTKONTAKTS FRÅGESPALT.

Skicka gärna med ett tydligt foto av föremålet. Avritningar, blyerts-kalkeringar och sådant duger inte.

Men skicka inte in frågor rörande samlarvärdet på dina föremål. Frågor om värdet besvaras inte.

Skriv helst på maskin och bara på en sida av papperet. Underteckna med namn och adress; anonyma brev publiceras inte.

Suomalaiset lukijamme voivat, jos niin haluavat, kirjoittaa kysymyksensä suomeksi. Me käännämme mielellämme kysymykset suomesta ruotsiksi.

Jag skulle vilja veta vem som har gett ut härnedan avbildade sedel, som jag har i min samling. Hur fungerade en sådan sedel?

Karl Skärman, Göteborg

Svar:

Under 1760-talets starka inflation försvann praktiskt taget allt metall-

DET NYA RENGÖRINGSMEDEL FÖR MYNT SILVERTVÄTT

Nu har det kommit det många myntsamlare har längtat efter — ett BRA RENGÖRINGSMEDEL utan biverkningar för silver- och guldmynt. Enligt expertis inom elektrolys- och metallkvalitet är dessa vätskor de i särklass bästa som finns på marknaden.

Rengöringsmedlet är testat och undersökt av KEMISK EXPERTIS och garanterat lika ofarligt för mynt som vatten, lösningen innehåller ej ammoniak. Silver-Tvätt finns i två versioner:

Lösning A Avfettningsmedel för silvermynt plus rengöringsmedel för guldmynt även lämpligt för rengöring av kopparmynt.

Det finns inget rengöringsmedel i dag, som tvättar rent om man inte använder avfettningsmedel.

Lösning B Rengöringsmedel för silvermynt, silversmycken, silverbestick etc... Fullständig beskrivning hur vätskan används finns på etiketten på resp flaska. Kartongförpackning innehållande två plastflaskor, två plastkärl samt en pincett av glasfiberarmerad nylon.

Priser	1- 10 kart.	28:—
inkl.	11- 25 kart.	25:—
moms	26- 99 kart.	20:—
	100-199 kart.	15:—
	200- kart.	14:—

Frakt tillkommer

Tillverkare:

OMIKRON

Jan-Olof Eriksson

Nygatan 117, 931 00 Skellefteå

Tel. 0910-149 63 (bost), 0910-315 00/434 (arb)

mynt — även de minsta kopparslantar — ur rörelsen, sedan deras värde som metall hade stigit över deras värde som mynt. Därigenom uppstod det stor brist på kopparskiljemynt. För att reda sig ur besvärligheter, som blev följden av denna brist, började åtskilliga köpmän i södra Sverige att utfärda anvisningar på små belopp. Den samtida benämningen på dessa anvisningar var *valuter*. Genom en kungl förordning den 22 oktober 1766 förbjöds utgivande av *valuter*. Dyliga "privatsedlar" — som vi kanske skulle kunna kalla dem — redovisas av H Bukowski, s 23 - 24, av H Davidson, s 42, och av N L Rasmusson i hans årsberättelser 1950, s 134-135, 1952, s 228-229, och 1961, s 274-277; jfr också min artikel "Militär sedelutgivning i Göteborg", MYNTKONTAKT 1977 nr 6, s 12.

Petrus Foræus, som utställaren av den avbildade anvisningen hette, var född 1719 och dog 1796. Han var handlare och dykerikommissarie i Kalmar. Kalmar Museum äger en rik samling av hans "sedlar", som utgavs i flera valörer.

Torgny Lindgren

MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96
Fack, S-104 32 Stockholm 19
T-Rådmansgatan
(uppgång Handelshögskolan)
Telefon 08-34 34 23

Köper • Byter
Säljer • Värderar
Kommissionsuppdrag

Mynt • Sedlar
Medaljer • Tillbehör
Numismatisk litteratur

Öppet: vard. 11—18, lörd. 9—14

Jul-, Mors-, Årstallrikar, äggkoppar, krus, figurer m m

*Samtliga fabrikat, årgångar
oftast i lager för omgående
leverans — detalj - engros*

F:å
BO SVENSSON

Box 638, 601 14 Norrköping
Gatuadress: Hospitalsgatan 8
Telefon 011-10 75 29

C-SCOPE Metalldetektorer

Skattjakt — en hobby för hela familjen!

Med en C-Scope metalldetektor kan Du "se" under markytan. C-Scope metalldetektorer ger utslag för alla metaller, mynt, ringar, smycken, vapen och gamla skatter. Med en C-Scope metalldetektor kan Du göra många spännande och lönnande fynd. Rekvi-rera information och broschyrer mot svars-porto.

Välkomna in för en demonstration

Våra kunder hälsas en God Jul och ett Gott Nytt År

PEO MYNTHANDEL AB

DROTNINGGATAN 29, BOX 16 245, S-103 25 STOCKHOLM

TELEFON 08-21 12 10

"Sirater" ...

Forts från s 15

FIG 13

SKALA 2:3

filporträtt, vänster sida. Frånsidan visar en sörjande kvinna: hon håller vänstra armen stödd mot en avbruten kolonn, som är prydd med de

fyra ståndens sinnebilder: svärd, bok, merkuriistav och skära. Denna gång kan förekomsten av en symbol för bondeståndet inte diskuteras, ty bönderna hade kommit in i bankoförvaltningen år 1800. Mot kolonnens fot står ett ymnighetshorn som sinnebild för banken. Medaljnskriften betyder: "Till minne av Helsingius' redlighet och flit från Sveriges Rikes Ständer".

Bankens tvåhundra-femtioårsjubileum år 1918 firades dels genom utgivandet av ett stort, tyvärr mycket svåröverskådligt och svårtillgängligt arbete om bankens historia, dels genom präglandet av en medalj. Medaljen modellerades av myntgravören professor Erik Lindberg. (Ill. 13a och 13b.) Åtsidan visar en minnestavla, som berättar om anledningen till präglandet av medaljen; över denna tavla ser vi bankens devis HINC ROBUR ET SECURITAS, omgiven av två ymnighetshorn. Frånsidan visar en kvinna sittande på en tronstol: i högra handen håller hon en merkuriistav och med den vänstra håller hon om en kassakista. På bankens tvåhundra-femtioårsmedalj betyder merkuri-

staven inte borgarståndet: ståndrepresentationen hade avskaffats över femtio år tidigare, med den försvunn givetvis också de gamla ståndsemlen: merkuriistaven är här en symbol för vårt lands näringsliv i allmänhet.

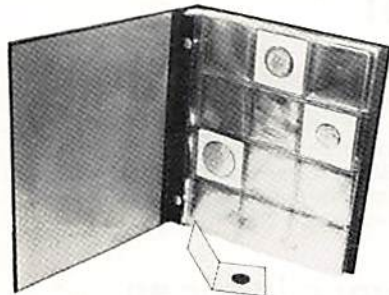

FIG 14

Sammanställningen här ovan visar, att två korslagda ymnighetshorn har mer än trehundraårig hävd som sinnebild för banken. Mer än trehundraårig hävd har också bankens devis, som talar om den styrka och trygghet, som det svenska samhället erhåller genom banken. I det emblemet, som Sveriges Riksbank numera begagnar i olika sammanhang, bland annat som vinjett på bankens brevpapper, ingår båda dessa element. (Ill. 14.)

COIN

KVALITETSPARMEN för myntfodral
från Dansco. USA
(En av världens mest sålda)

Stadig och gedigen i bokformat
Pärm med blad **39:50** inkl. moms

PAKETPRIS!

Pärm med 100 fodral **52:50** inkl. moms
(4 storl. passar alla mynt)
Kvantitetsrabatt för återförsäljare

MATSSONS MYNTHANDEL

Kungsängsgatan 21 B, 753 22 Uppsala
Telefon 018 -13 05 54

KÖPER, SÄLJER, BYTER och VÄRDERAR

Svenska och utländska mynt
sedlar, medaljer, polletter och
tillbehör, frimärken och brev
LAGERLISTA SÄNDES GRATIS

MYNTAFFÄREN NUMIS

Vallgatan 1, Box 2332
403 15 Göteborg
Tel. 031-13 33 45
Vard. 11-18, lörd. 10-14
lunch 14-14.30

Metallen i enkronemyntet

Chefen för ekonomidepartementet förordnade den 9 dec 1976 expeditionsschefen Olof Lindberg att utreda frågan om *enkronemyntens metallinnehåll*. Samtidigt förordnades myntdirektören Benkt Ulvfot som sakkunnig i utredningen.

Efter slutfört uppdrag har utredningen nu överlämnat sitt betänkande. Det heter där bl a:

Enkronemyntet tillverkas för närvarande i ett pläterat material bestående av tre skikt, det mellersta en legering av 97% koppar och 3% nickel och de yttre en legering av 75% koppar och 25% nickel.

Det nuvarande enkronemyntet är tillverkningstekniskt komplicerat och har bl a därför ansetts böra undvikas på längre sikt. Rondellerna till enkronemynten behand-

las för närvarande så att ytterskikten böjs över kanten och täcker den kopparfärgade kärnan. Denna kantbehandling innebär vid en årsproduktion av 70 milj enkronemynt en merkostnad om ca 3,5 milj kr. Myntverket har därför övervägt att övergå till att tillverka mynten utan kantbehandling.

En större besparing, ca 10 milj kr per år, skulle dock erhållas om enkronemynten tillverkades i en homogen legering av kopparnickel. Utredningen har funnit att endast kopparnickel i sammansättningen 75% koppar och 25% nickel kan komma i fråga. Denna legering finns redan i våra 50-, 25- och 10-öresmynt; i fråga om utseende och hållbarhet fyller den högt ställda krav.

Det pläterade myntet kostar för närvarande ca 30 öre att framställa. Ett mynt i homogen kopparnickel beräknas på grund av det enklare tillverknings sättet kosta endast 16 öre. Med nuvarande myntproduktion skulle en övergång till homogen kopparnickel medföra en årlig kostnadsbesparing av ca 10 milj kr. Mot denna bakgrund förordar utredningen att enkronemyntet tillverkas i nyssnämnda homogena legering.

Utredningen anser inte att ersättning av allmänna medel bör utgå för utbyte eller ombyggnad av myntprovningssmekanismer (för huvudsakligen varuautomater).

Med hänsyn till den omställningstid som behövs för delar av automathandeln föreslår utredningen slutligen att övergången till det nya enkronemyntet sker först den 1 januari 1980.

Svenska Numismatiska Föreningen har beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet. MYNTKONTAKT skall återkomma med en redogörelse när föreningens remissyttrande föreligger.

T.L.

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Nybrogatan 36 • Box 5132, 102 43 Stockholm

Telefon 08-62 62 61

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR
MYNT • SEDLAR • MEDALJER
ORDNAR

Numismatisk litteratur

Lagerkatalog utkommer två gånger årligen

Medlem av Sveriges Mynthandlars Förening

KÖPER - SÄLJER BYTER

SVENSKA MYNT

Bra sortering av tillbehör med förmånliga rabatter. Prislista över mynt, sedlar, mynttillbehör, frimärkstillbehör och litteratur sändes gratis.

FIRMA ARNE E. HEDLUND

Box 3144, 162 03 Vällingby

Telefon 08-89 52 01

Vardagar 18-20, lördagar 10-17

•
Sysslar huvudsakligen med postorder men personligt besök kan ske efter överenskommelse.

MYNTVERKETS MEDALJER

över mynttyper
präglade under
Gustav V:s
regeringstid
1 guld, 2 silver, 1 brons
samlade i en samlar-
kassett

Pris för hela serien
350:— inkl. porto

MONETA MYNTHANDEL

Antikhallarna
V:a Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tfn 031-13 92 23

MYNT-TORGET

KÖPES

Antika grekiska mynt köpes. Telefon
08-20 94 56 (kontorstid).

MEDELTIDSMYNT. Speciellt Svante
Nilsson. Bengt Ohlin, 08-768 24 55.

2-krona Oskar II 1892 oflagad kvalitet
1+ köpes. Skriv eller ring till Rolf
Johansson, Box 81, Gråbo. Telefon
0302-402 14.

SÄLJES

50:— jubileumsmynt 1976. Kunga-
bröllopet. Kvalitet 0 stgl. Pris 70:—
i kassett. Jan Säbb, Box 333, 790 60
Vikarbyn. Telefon 0248-201 81.

Svenska mynt 1573-1976 säljes billigt.
Myntlista nr 2 sändes gratis på be-
gåran. Ingemar Andersson, Box 5303
Gräsberg, 771 00 Ludvika.

MÄSSOR

11-12 februari 1978. FRI-MYNT 78 — frimärks- och myntmässa på
Hotell Portalen i Jönköping. Arrangör: Förlags AB Warid, Box 29,
127 21 Skärholmen.

4-5 mars 1978. SIM-våren 78 — Stockholms Internationella Myntmässa
på Hotel Sheraton. Arrangör: Förlags AB Warid, se ovan.

AUKTIONER

18 februari 1978. Svea Mynt & Frimärkshandel AB. Hotel Sheraton,
Stockholm.

1-2 april 1978. Hirsch Mynthandel AB, Stockholm.

4-5 april 1978. Svenska Numismatiska Föreningen. Statens Historiska
Museum, Stockholm. Endast medlemmar.

R. UPPGRENS MYNTHANDEL

Renstiernas Gata 29

*Köper, säljer, värderar
svenska o utländska mynt.*

•
*Tillbehör
Litteratur*

•
Öppettider: vard. 9-18
lunch 13-13.30, lörd. 9-13

Postadress:
Box 11 080, 100 61 Stockholm
Telefon 08-44 82 81

Passa på att fylla Era luckor i Gustav VI Adolf-samlingen innan höstens kataloghöjningar!

Samtliga mynt är ocirkulerade = kval. 0

2 kr	1954	60:—	2 öre	1957	24:—
2 kr	1963	25:—	2 öre	1958	8:—
2 kr	1965	23:—	2 öre	1960	15:—
1 kr	1952	175:—	2 öre	1961 TS	19:—
1 kr	1957	80:—	2 öre	1965	10:—
1 kr	1960	70:—	2 öre	1966	10:—
25 öre	1957	22:—	2 öre	1967	4:—
25 öre	1961	20:—	2 öre	1968	4:—
10 öre	1952	50:—	2 öre	1969	4:—
10 öre	1960	20:—	2 öre	1970	3:—
5 öre	1952	65:—	2 öre	1971	3:—
5 öre	1953	70:—	1 öre	1952	25:—
5 öre	1954	50:—	1 öre	1953	20:—
5 öre	1960	28:—	1 öre	1954	25:—
5 öre	1966	7:—	1 öre	1955	16:—
5 öre	1967	8:—	1 öre	1956	15:—
5 öre	1968	9:—	1 öre	1961 TS	14:—
5 öre	1969	4:—	1 öre	1965	15:—
5 öre	1971	3:—	1 öre	1966	6:—
2 öre	1952	35:—	1 öre	1967	4:—
2 öre	1953	28:—	1 öre	1968	4:—
2 öre	1954	30:—	1 öre	1969	3:—
2 öre	1955	30:—	1 öre	1970	2:—
2 öre	1956	25:—			

Moms ingår. Porto tillkommer.

J. PEDERSEN

Skolgatan 24, 502 31 Borås · Tel. 033-11 24 96
Pg 8 22 67-6

Ni är välkommen till vår nyöppnade filial
i Helsingborg på Kullagatan 38
Telefon 042-12 25 28

Norsk landskonferens för myntsamlare

I samband med sitt 5-årsjubileum anordnade Oslo Numismatiske Forening den 7-9 oktober i år på Grand Hotel i Kongsberg en landskonferens för Norges myntsamlare.

Under konferensen hade deltagarna tillfälle att besöka Den Kongelige Mynt, som besågs mycket grundligt. Ledningen för Den Kongelige Mynt var med i konferensen hela tiden och svarade välvilligt på deltagarnas frågor.

Den vetenskapliga personalen vid

Universitetets Myntkabinett i Oslo — Bjørn Rønning, Kolbjørn Skaare och Jan H Nordbø — höll var sitt föredrag under de tre konferensdagarna.

Ett av syftena med konferensen var att låta de olika norska lokalföreningarnas medlemmar lära känna varandra, ytterst med tanke på ett närmare samarbete mellan lokalföreningarna. Något norskt numismatiskt landsförbund kom dock inte till stånd. T.L.

Samlare!

Stor eller liten.
Alla har nå'n gång
kontakt med oss.

Grossist och detaljisten.

Ing-Britt & Sune Johansson
Getakärrsvägen, 510 20 Fritsla
Telefon 0320 - 720 78 (dagtid)

Samlar Du väggtaflrikar?
Kontakta vår porslinsshop i Kinna
Telefon 0320 - 149 40

Finns hos Er mynthandlare

TONKIN AB

Butik och Huvudkontor: Platensgatan 7, Linköping.
Tel 013-12 41 70, 12 41 79. Mån-fre 9-18, lör 9-13.
Filial: Samlarakaden, Arkadhallen, Mäster Samuelsgatan 25, Stockholm. Tel 08-11 21 51, 11 48 11.
Utökad personal och utvidgade lokaler.
Mån-fre 11-18, lör 10-15.

Vi har ensamrätt för den svenska marknaden på två intressanta samlarobjekt.

1. Argentinas minnesmyntserie med anledning av
VM I FOTBOLL 1978
2. Danmarks officiella medalj till
VM I HANDBOLL 1978

Till alla intresserade samlare skickar vi gratis vår nya omfattande prislista över svenska och utländska mynt och sedlar, medaljer och samlarporslin. Stor sortering av litteratur och tillbehör.

Skriv eller ring

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 00 Norrtälje
Tel. 0176-168 26

Mynt och medaljer . . .

Forts från s 21

Gottlands-sten, hvilken med påskrift: År 1780 den 27 junii lades denna sten, uti hela församlingens närvaro så inlades, at påskriften utanföre kyrkan öfver jord kan läsas. Församlingens kyrkoherde höll dervid et lämpeligt tal, hvaruppå äfven uti stenen inlades en samling af alla de mynt-sorter, som under vår nuvarande lyckliga regering blifvit präglade" (Inrikes Tidningar 30 oktober 1780).

På anmodan av landshövdingen i Jönköpings län lade ryttmästaren Jakob Magnus Key den 19 maj 1801 grundstenen till en ny kyrka i Kläxhults församling i Växjö stift (Östra härad). Till grundstensläggningen hade många åskådare infunnit sig från flera församlingar. "11 stycken, och således et af hvarje sort nu i riket gångbart klingande mynt af silfver och koppar, de fleste präglade år 1800, och härtil af välbemänte herr ryttmästare förärade, förvarades i denna grundsten" (Inrikes Tidningar 17 juli 1801).

Vilka var de 11 silver- och kopparmynt, som då var gångbara i

Sverige? Det var: riksdaler, $\frac{2}{3}$ -rikdaler, $\frac{1}{3}$ -rikdaler, $\frac{1}{6}$ -rikdaler, $\frac{1}{12}$ -rikdaler, $\frac{1}{24}$ -rikdaler, 2 öre silvermynt, "dubbel slant" (gångbart som $\frac{1}{2}$ skilling), 1 öre silvermynt, "slant" (gångbart som $\frac{1}{4}$ skilling) och 1 öre kopparmynt, "runestycke" (gångbart som $\frac{1}{12}$ skilling) samt riksgäldskontorets polletter å $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{4}$ skilling.

Den 20 maj 1837 lades högtidligen grundstenen till en ny kyrka i Reftele församling i Växjö stift (Västbo härad). Högtidligheten började med att församlingens kyrkoherde prosten Adolf Lindvall i sitt hem undfägnade en talrik samling av ortens ämbetsmän och prästerskap jämte församlingens ståndspersoner och en del allmoge. Där-efter gick deltagarna till kyrkvallen, där prosten Lindvall talade över Jakobs ord: "Och thenne stenen, som jag upprest hafver til en vård, skall varda et Guds hus" (1 Mos. 28: 22). Efter prostens tal blev en bleckdosa med ett exemplar av varje silver- och kopparmynt, som hade präglats under året, inpassad i en av kyrkans grundstenar, som sedan av närvarande ämbetsmän överdrogs med murbruk. Landshövdingen i Kronobergs län hade sänt

landssekreteraren i länet att officera vid tillfället: det tyder på att ceremonin tillmättes rätt stor betydelse (Post- och Inrikes Tidningar 8 juni 1837).

Vid grundläggningen av ett nytt rådhus i Västerås den 4 september 1857 iaktogs seden. Stadens borgerskap och därvarande ämbetsmän begav sig högtidsklädda i procession till byggnadsplatsen, "der landshöfdingen, statsrådet Silfverstolpe, på öfligt sätt i en af de nedlagda grundstenarne inmurade en dosa innehållande ett exemplar af alla i landet gångbara mynt" (cit. efter Länstidningen; Västerås genom tiderna, del V:2, Västerås 1962, s 33).

I våra dagar förekommer det fortfarande, att mynt muras in i nya byggnader för att tjäna som historiska dokument. Men det är numera ingalunda någon regel, att mynten skall läggas ner i grundstenen.

En blankett för allmän självdeklaration att avgivas på heder och samvete införlivades med de dokument borgarrådet Walfrid Frank murade in i väggen tio trappor upp i Skattehusets östra flygel. Det his-

TB MYNT HB

U. Thimberg R. Berglund
Prislista nr 6 sändes gratis
på begäran

KÖPER BYTER SÄLJER

MYNT & TILLBEHÖR
LITTERATUR

Erstagatan 14
116 36 Stockholm
Tel. 08 - 41 01 33

Öppethållande:
Vard. 10-18
Lörd. 10-13

ERT NAMN
OCH
ADRESS

och Ni får efter hand vår
prislista

STOR SORTERING
MODERATA PRISER

Vänd Er med förtroende till

GÄVLE MYNTHANDEL AB

S. Kungsgatan 19
Postadress:
Box 6124, 800 06 Gävle
Telefon 026 - 12 82 25

Öppettider: 16-18
lördagar 9-13

BÖCKER MED VÄRDERINGSPRISER

- Krause, World Coins, "Telekatalogen" 1800-1976 hft. 125:—
- Craig, Coins of the World 1750-1850
3. uppl. inb. 88:—
2. uppl. "REA" inb. 35:—
- Yeoman, Modern Worlds Coins 1850-1950
11. uppl. inb. 35:—
— Current Coins 1950-1976
7. uppl. inb. 35:—
— USA Coins 1616-1977 inb. 23:—
- Flensburg, Møntårbogen 1977
Danmark 825-1541 hft. 38:—
- Sieg, Norden 1808-1975 hft. 23:—
— Nordens Sedlar inb. 58:—
- Borg, Mynt o. Sedlar i Finland
Praktverk inb. 295:—
- Gadoury, Monnaies Françaises
1789-1977 inb. 69:—
- Thun, Deutsche Taler 1800-1871
2. uppl. inb. 96:—
1. uppl. "REA" inb. 35:—
- Samt de flesta standardverk.
Moms ingår. Porto tillkommer.

Myntet i Malmö

St. Nygat. 17, 211 37 Malmö
Telefon 040 - 12 99 30

MYNTSAMLING TILL SALU

Mynt från medeltid
och framåt

Gratis lista från

GUNNAR BENGTSOON

Storgatan 29

703 63 Örebro

Tfn 019-13 69 28

20 kr 1880 01 2200:—, 5 öre 1910 1
1100:—, 1927 1/1+ 950:—, 2 kr
1880 OCH 1? 65:—, 1890 1? 55:—,
1897 1/1+ 110:—, 1904 1+ 140:—,
1906 1? 35:—, 1934 01 42:—, 1930
1+ 42:—, 1 kr 1890 1+ 140:—,
50 öre 1877 1? 175:—, 1924N 1+
god 75:—, 1947N 01 40:—, 1935 0
155:—, 1948 0 55:—, 25 öre 1937 0
45:—, 10 öre 1939 0 65:—, Mot
postförsk + porto. 5 dgr returrätt.

L. T. LJUNGBERG

Box 37, 301 02 Halmstad

Ny prislista utkommer nu!

Sänd Ert namn och adress
och Ni får den gratis.

NORÉNS MYNTHANDEL

S:t Olofsgatan 56 A

753 30 Uppsala

(OBS! Ny adress)

Telefon 018-10 58 68

Öppet efter överenskommelse.

KÖPER-SÄLJER

Mynt • Sedlar
Polletter • Medaljer

Yngve Almer Mynthandel

Storgatan 49

Box 2068, 700 02 Örebro

Telefon 019-13 50 61

toriska ögonblicket inträffade på fredagsmiddagen under övliga ceremonier, och bland de kostbara ting en häpen eftervärld kommer att få beskåda fanns också *en uppsättning silver- och kopparmynt*, en tryckplåt för folkbokföringen och en packe dagstidningar (Svenska Dagbladet 13 december 1958).

18 kr och 93 öre — representerande *samtliga myntslag från ett-öringen till tian* — murades tillsammans med diverse handlingar, dagstidningar, handlingar över byggnaden, försäkringsbrev etc in i väggen på åttonde våningen i Försäkringsbolaget Valands hus på Klostergårdsområdet i Lund på måndagen. Handlingarna lades först ner i ett kopparskrin av fastighetschefen Eric Näsström, innan skrinet löddes samman. Muren finns i en lägenhet på åttonde våningen i kvarteret Solskenet, vars hyresgäst ännu inte lär vara utsedd. "Vi talar inte om för hyresgästen vilken vägg det är", sade man, "handlingarna skall finnas i förvar tills huset någon gång på 2000-talet skall ge plats för ännu nyare och bättre hus" (Sydsvenska Dagbladet Snällposten 29 september 1964).

Stora skaror människor strömmade till invigningen av den nya Guldhedskyrkan i Göteborg på söndagsförmiddagen. Som avslutning på invigningsakten placerade biskopen ett stort kopparskrin i en nisch i muren vid dopfunten. I detta förvaras bl a bibel, psalmbok, *mynt från i år* och en beskrivning av kyrkans tillkomst samt av invigningen. En sten med årtalet 1966 skruvades sedan åter fast som en markering av minnesskrinets plats (Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning 3 oktober 1966).

Professor Sven Gard talade på fredagseftermiddagen under taklagskransen på Riksföreningen för Trafik- och polioskadades bygge på Sjudarhöjden i Sigtuna. Som avslutning överlämnade han ett skrin till verkmästare Tore Larsson att i hemlighet gömma någonstans i bygget. Det var ett dokumentskrin, avsett att för alla tider vittna om det arbete som föregått bygget och om den tid under vilken det skapats. I dokumentskrinet hade man gömt diverse styrelseprotokoll angående bygget, *mynt*, frimärken och tidningar. "Om man om 100 år spränger det här huset för att ge plats för t ex ett höghus, så ska man hitta

det här skrinet bland ruinerna och förstå oss och vår situation", förklarade föreningens ombudsman Arke Lundgren (Upsala Nya Tidning 20 februari 1971).

☆

De skildringar, som vi har publicerat i detta och ett tidigare nummer av MYNTKONTAKT, även som de skildringar, som vi publicerade för ett tjugotal år sedan i Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad, visar att det under århundradenas lopp har murats in ett stort antal mynt och medaljer i grunden till kyrkor och andra officiella byggnader på många håll i vårt land. Anmärkningsvärt är att de skildringar som vi har sett endast berör orter i södra och mellersta Sverige.

Om någon av våra läsare känner till tillfällen i den egna hembygden, då seden att lägga ner mynt och medaljer, kanske också sedlar, i grundstenen till kyrkor och andra byggnader blivit iakttagen, skulle vi bli tacksamma för ett vänligt meddelande därom till MYNTKONTAKTS redaktion. Sätt gärna ut sida i den bok resp numret på den tidning, där du har hittat uppgiften.

MALMÖ MYNTHANDEL

önskar alla sina kunder

en **God Jul** och ett

Gott Nytt Samlarår

Malmö Mynthandel AB

Kalendegatan 9

211 35 Malmö

Tfn 040-11 65 44

Adressändring!

Använd postens adress-
ändringsblankett, som du
sänder till:

MYNTKONTAKT
Prenumerationsavd.

Essingestråket 27

112 66 STOCKHOLM

Ny Vasa-daler?

Gustav Vasas sista silverdaler slogs 1559; måhända har konstnären Willem Boy från Nederländerna ritat förlagan. Den i förtid åldrade kungen, som var 63 år gammal, hade fått det utseende vi är vana vid, med långt, böljande skägg. Den intressanta varianten som här avbildas kan knappast vara äldre än 1800-talets slut (Jenny Nyström!), även om vi vet att kungen använde nattmössa!

LLt

Med detta myntfynd önskar vi våra kunder en trevlig jul och ett gott mynt år 1978!

SVEA

MYNT & FRIMÄRKSHANDEL AB

STUREPLAN 4 · BOX 7232, S-103 84 STOCKHOLM, SWEDEN

TELEFON 08-10 03 85, 10 03 95

BANK: SVENSKA HANDELSBANKEN

